

ŽIVA ZAJEDNICA

www.zivazajednica.de

LEBENDIGE GEMEINDE

D 2384 E · LIST HRVATSKIH KATOLIČKIH ZAJEDNICA
MITTEILUNGSBLATT DER KROATISCHEN KATHOLISCHEN GEMEINDEN

1,50 € · LISTOPAD / OKTOBER 2002 · BROJ/NR. 10 (228)

bičko-senjski biskup dr. Mile Bogović, u mojsijevskoj pozi, govori u Udbini o tragičnoj povijesti hrvatskoga puka u Lici, njegova stradanja i iseljavanja, zbog čega je Lika danas i nenaseljena. On je bio domaćin i voditelj studijskog putovanja sudionicima pastoralnog skupa hrvatskih pastoralnih djelatnika iz Zapadne Europe. Foto: A. Polegubić

zazov i kušnja seljavanja

Sudionici godišnjeg pastoralnog skupa hrvatskih svećenika i pastoralnih djelatnika iz hrvatskih katoličkih misija u Zapadnoj Europi, održanog u Grand hotelu „Adriatic“ u Opatiji od 30. rujna do 4. listopada 2002. Fotos: A. Polegubić

Zavjetni kip Majke Božje od Krasna u Gospinoj crkvi na Krasnu

Župna crkva sv. Jurja u izgradnji u Korenici

U OVOM BROJU

6 pastoralni skup

Hrvatska dijaspora u Crkvi i domovini

9 vjera

Ante Vučković • Vjera i krivnja

10 diaspora croatica

Izazov integracije
Dijasporske godine

20 reportaža

Adolf Polegubić • HKM Berlin

22 život

Marijan Markotić • Umorni od života
Jozo Župić • Anđeo opraštanja

15 lebendige gemeinde

Josip Klarić • Die Kirche, die Heimat und die Diaspora
Antonia Tomljanović-Brkić • Abschied nehmen
Dr. Gebhard Fürst • Chance und Herausforderung einer gemeinsamen Pastoral (II.)

ŽIVA ZAJEDNICA LEBENDIGE GEMEINDE

www.zivazajednica.de

60435 Frankfurt am Main
An den Drei Steinen 42
Tel. 069 954048-0
Fax 069 95 404824
E-Mail:
kroatenseelsorge@t-online.de
zivazajednica@t-online.de

Herausgeber/
Izdavač: Kroatenseelsorge in Deutschland
Verantwortlich/
Odgovara: Josip Klarić
Chefredakteur/
Glavni urednik: Anto Batinić
Redaktion/
Uredništvo: Željka Čolić, Ivek Milčec, Jura Planinc,
Adolf Polegubić, Jozo Sladoja,
Antonia Tomljanović-Brkić,
Stanka Vidačković, Jozo Župić
Layout: Ljubica Markovica-Baban
Druck: Spengler's Druckwerkstatt GmbH
64572 Büttelborn
Jahres-
bezugspreis: € 16,- incl. Porto
(s poštarijom);
za ostale europske zemlje: € 22,-
za prekomorske zemlje: € 35,-
Bank-
verbindung: Konto Nr. 129072, BLZ 500 502 01,
bei der Frankfurter Sparkasse

S Bogom na putu

Hrvatska društvena i crkvena javnost susrela se početkom listopada ove godine u Opatiji sa svojom dijasporom i njezinim problemima. Bio je to pastoralni skup hrvatskih svećenika i pastoralnih suradnika hrvatskih katoličkih misija iz Zapadne Europe na kojem se vrlo otvoreno i konstruktivno raspravljalo o hrvatskoj dijaspori s posebnim osvrtom na pastoralno i dušobrižničko djelovanje. Osim toga raspravljalo se također o problemu sve većeg iseljavanja Hrvata iz domovine kao i o smjernicama, vizijama i mogućnostima praćenja situacije u hrvatskom iseljeničkom korpusu. Sudionici skupa poslali su vrlo zapaženo priopćenje, koje su uputili hrvatskoj crkvenoj i društvenoj javnosti. To priopćenje, umjesto standardnoga komentara, objavljujemo u cijelosti.

O hrvatskoj dijaspori izišle su upravo dvije knjige, i to delegata fra Josipa Klarića (Hrvatsko iseljeničtvo na pragu

asimilacije) i našega glavnog urednika fra Ante Batinića

(Dijasporske godine). Obje knjige predstavljene su na skupu u Opatiji. Zato je ovo naše izdanje posvećeno upravo tom događaju.

U vezi s tim ukazujemo i na drugi dio članka na njemačkom jeziku dr. Gebharda Fürsta, rottenburško-stuttgartske biskupa, koji govori o izazovu zajedničkog pastoralnog djelovanja i programskim smjernicama pastora zajednica drugih materinskih jezika u toj biskupiji. Preporučujemo i kolumnu „Abschied nehmen“ naše suradnice Antonije Tomljanović-Brkić. To je istinsko duhovno štivo za predstojeće dane sjećanja na pokojne, ali i orijentacija u životu.

Osim toga, tu su i naše redovite rubrike, kratke ali sadržajne, koje obogaćuju našu duh, produbljuju vjeru i pomažu u prevladavanju nemalih životnih poteškoća.

Uz pozdrav svima,

Uredništvo

Dijaspورا ipak nije sama

Zašto smo ovaj naš godišnji, najvažniji pastoralni skup, održali upravo u domovini? Pri organiziranju skupa pratila nas je misao kako s hrvatskom dijasporom i njezinim problemima moramo upoznati crkvenu i društvenu hrvatsku javnost i senzibilizirati sve one kojima je stalo do iseljenih Hrvata, s jedne strane, a s druge strane željeli smo upoznati naše mjesne Crkve sa svim onim što poduzimamo na očuvanju materinskoga jezika, kulture, tradicije, a posebno s pastoralnim i dušobrižničkim planovima domovinske Crkve prema svojim iseljenim vjernicima.

Svi mi, sudionici ovoga skupa, osjetili smo kako u našim problemima nismo sami. S nama su zajednički promišljali naš sadašnji i budući rad u dijaspori najodgovorniji predstavnici iz Crkve u Hrvata za iseljene vjernike kao i mjerodavni predstavnici Katoličke Crkve u Njemačkoj.

S posebnim zadovoljstvom ističem sudjelovanje dvojice predstavnika aktualne hrvatske vlasti na našem opatijskom skupu, kao i prestavnika Ureda Predsjednika Republike Hrvatske, koji su nas upoznali sa svim onim što su dosada poduzimali

i što kane poduzeti za iseljene Hrvate glede promicanja hrvatskoga jezika, kulture, gospodarskih mogućnosti ulaganja kapitala u domovini, problemima glasanja itd.

O našim pastoralnim i društveno-političkim promišljanjima upoznali smo svekoliku hrvatsku crkvenu i crkvenu javnost u prigodnom priopćenju. Nadamo se da je hrvatska dijaspora sa svojim uspjesima kao i problemima, kako pastoralno-dušobrižničkim tako i društveno-političkim poslije ovoga opatijskoga skupa, prisutnija u hrvatskoj javnosti.

Ovaj tekst želim zaključiti mislima koje sam već davno rekao i napisao, da hrvatska dijaspora nije i ne može biti nama pastoralnim djelatnicima u dijaspori, Crkvi u Hrvata, uopće hrvatskom društvu sporedna, niti ona može biti briga samo nekolicine entuzijasta. Ona mora biti vrlo važna briga obiju domovinskih biskupskih konferencija kao i cjelokupnog hrvatskog društva, a posebno nas pastoralnih djelatnika koji smo i poslani dušobrižnički djelovati među našim sunarodnjacima u inozemstvu i da se iz dana u dan usavršavamo u tako odgovornome radu.

P. Josip Klarić, u Delegatovu pismu na njemačkom jeziku u ovom broju

Hrvatska dijaspora

Tema „Hrvatska dijaspora u Crkvi i domovini“. Predavači: P. J. Klarić, dr. A. Akrap, P. Sudar, dr. M. Bogović, dr. P. Aračić, dr. P. Prassel, dr. A. Markotić, dr. A. Simonić Maruna... Okrugli stol o aktualnom odnosu hrvatske vlasti i domovinske Crkve prema hrvatskoj dijaspori. Studijsko putovanje u gospičko-senjsku biskupiju. Priopćenje sa zahtjevima upućenim domovinskim društvenim i crkvenim vlastin

Pastoralni skup hrvatskih svećenika i pastoralnih suradnika iz hrvatskih katoličkih misija u Zapadnoj Europi s temom „Hrvatska dijaspora u Crkvi i domovini“ održan je od 30. rujna do 4. listopada u Grand hotelu "Adriatic" u Opatiji u organizaciji Hrvatskoga dušobrižničkog ureda iz Frankfurta.

Radni dio skupa započeo je 1. listopada misnim slavljem koje je predvodio predsjednik Vijeća za hrvatsku inozemnu pastvu Hrvatske biskupske konferencije i Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine, dubrovački biskup mons. dr. Želimir Puljić u zajedništvu s pomoćnim vrhbosanskim biskupom mons. dr. Perom Sudarom, koji je propovijedao, te s ravnateljem dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu mr. Perom Ivanom Grgićem i delegatom za hrvatsku inozemnu pastvu u Njemačkoj fra Josipom Klarićem.

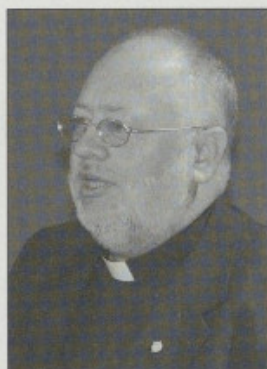
Na početku skupa, na kojem se okupilo više od 130 sudionika, svećenika i pastoralnih suradnika i suradnika iz hrvatskih katoličkih misija iz Zapadne Europe, sve je pozdravio delegat Klarić istaknuvši kako je za održavanje skupa u domovini ponajprije odlučeno zbog ozbiljnosti trenutka i aktualnosti teme. Pozdravivši nazočne biskup Ž. Puljić je istaknuo kako je sudionicima skupa Crkva u domovini posebno zahvalna za njihov nemjerljiv doprinos u danima kušnje i ratnih stradanja, "kad je trebalo brisati suze i zbrinjavati prognane". Mr. Grgić je kazao kako su ga nedavno za ravnatelja dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu izabrale obje naše biskupske konferencije, te kako će u tom smislu jednako vrednovati biskupijske i redovničke svećenike, redovnice, pastoralne djelatnike i same naše migrante, bili oni iz Republike Hrvatske ili iz Bosne i Hercegovine.

Nazočne je pozdravio i prelat dr. Peter Prassel, nacionalni ravnatelj za

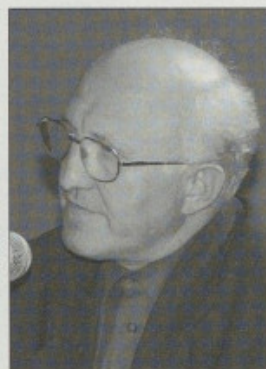
dušobrižništvo katolika drugih materinskih jezika Njemačke biskupske konferencije.

Dijaspора – blagoslov ili prokletstvo

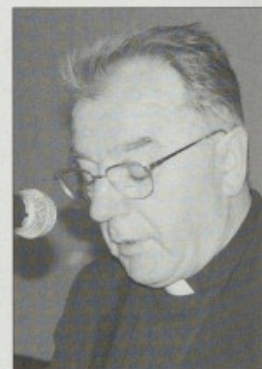
„Sadašnji trenutak hrvatske dijasporе“ naslov je uvodnog izlaganja na

Msgr. dr. Peter Prassel

Dr. Pero Aračić

Msgr. dr. Mile Bogović

skupu, a izložio ga je delegat J. Klarić. „Usudujem se ustvrditi da je hrvatska dijaspora u Domovinskom ratu za domovinu bila blagoslov kako u skupljanju i slanju humanitarne pomoći tako i u zbrinjavanju ratnih prognanika. Takvom se doživljavala sama dijaspora, takvu ju je doživljavala domovinska Crkva i hrvatsko društvo uopće. Što je hrvatska dijaspora bila za vrijeme komunističkog režima?

Za Crkvu u Hrvata bila je blagoslov a za režim prokletstvo i neprijateljska emigracija. Što je dijaspora danas? Ne želim i ne mogu reći da je prokletstvo, ali je sigurno znak razdora i teret, teško breme za Crkvu u Hrvata i aktualnu hrvatsku vlast“, istakao je Klarić, govoreći da je dijaspora i politički problem (glasovanje i zastupanje dijasporе, uzajamni kontakti, organizacija dopunske škole, čuvanje i njegovanje hrvatske kulture i jezika...

Nedoumice oko broja hrvatskih iseljenika

U nastavku je podsjetio kako u SR Njemačkoj djeluje 85 hrvatskih katoličkih misija ili zajednica. Prema podacima koje dobivamo od hrvatskih katoličkih misija i njemačkih (nad)biskupija u SR Njemačkoj ima oko 310.000

hrvatskih katolika. Tim brojem obuhvaćeni su donekle svi oni koji se izjašnjavaju Hrvatima bez obzira odakle su, iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Vojvodine, Boke Kotorske... Neki od njih međutim i nisu obuhvaćeni tim brojem jer imaju neke druge putovnice i državljanstva ili im još nije promijenjen ključ za državljanstvo iako posjeduju hrvatsku putovnicu. Tim brojem potom nije obuhvaćen nepoznat a znatan broj hrvatskih radnika i radnica 'na crno', dakle ljudi koji ilegalno borave i rade u SR Njemačkoj, a takvih bi prema slobodnoj procjeni, moglo biti između pedeset i sto tisuća. U službenoj statistici nema ni onih koji imaju dvojno, njemačko ili neko drugo državljanstvo, a hrvatskog su podrijetla. Može se dakle pretpostaviti da bi u Njemačkoj sveukupno moglo biti između 350.000 i 400.000 Hrvata. U Švicarskoj ih je 70.000 do 80.000, u Austriji bi moglo biti oko 65.000 hrvats-

u Crkvi i domovini

kih katolika, u Francuskoj je prema slobodnoj procjeni oko 40.000 Hrvata, a u drugim zemljama Zapadne Europe ima ih znatno manje.

Muke po integraciji

Danas se, rekao je Klarić, u Njemačkoj intenzivno govori o integraciji stranaca na svim razinama. U njemačkoj mjesnoj Crkvi se također govori o integraciji puno glasnije nego što je to bio slučaj ranije. Crkva zna kako katoličke zajednice drugih materinskih jezika još uvijek igraju veliku ulogu u vjerskom i kulturnom životu migranata. Ona zna kako je važan materinski jezik u službi Božjoj, u vjerskoj praksi i da su bitni elementi u ljudskom životu narodna tradicija i kultura. Ali je isto tako važno poznavati jezik, kulturu, vjersku praksu i tradiciju mjesne Crkve. I da ne bi došlo do asimilacije (gubljenje vlastitog identiteta), ili izolacije (otuđenja i zatvaranja u sebe), integracija je jedini i ispravan put. Integracija je dinamični i diferencirani proces zbližavanja koji ide u dva pravca i tiče se podjednako i domaćina i stranaca. Na kraju, integrirati se mogu samo svjesni subjekti, ljudi koji svjesno žive svoj nacionalni, vjerski i kulturni identitet, oni koji poznaju, prihvaćaju i cijene drugačije i tude te time obogaćuju sebe, drugoga i drugačijega.

Briga i nebriga domovinske Crkve za iseljene vjernike

Klarić je osim toga istaknuo kako je Crkva u Hrvata već u samim počecima iseljavanja svoje iseljenike brižno pratila, i koliko je bilo moguće, dušobrižnički pomagala šaljući svećenike, časne sestre i pastoralne suradnice i suradnike. Ali, na žalost, mora se to priznati, da je na tome sve i ostalo. Personal nije sustavno pripreman, nego su se ljudi stihijski slali u nadi da će se na terenu već neka-ko snaći. Hrvatsko dušobrižništvo u inozemstvu bilo je više briga angažiranih pojedinaca nego Biskupske konferencije ili uopće Crkve u Hrvata. Na razini Crkve u Hrvata ne postoji ni jedan pisani statut niti bilo kakva koncepcija dušobrižništva hrvatskih katolika u inozemstvu. Ne postoji ni jedno mjesto ili

Tijekom skupa mise su se slavile u hotelskoj kongresnoj dvorani, a predvodio ih je biskup dr. Željimir Puljić, propovijedao biskup dr. Pero Sudar, a suslavili su vlč. I.P. Grgić i delegat p.J.Klarić

institucija u Hrvatskoj ili Bosni i Hercegovini u kojoj bi se svećenici predviđeni (ako takvih još ima) za hrvatsko inozemno dušobrižništvo mogli pripremiti ili upoznati s problemima, zadacima ili vizijama dušobrižništva u inozemstvu.

Dijaspore nije i ne može biti Crkvi u Hrvata sporedna stvar niti ona može biti briga samo nekolicine entuzijasta, nego vrlo važna briga obiju domovinskih biskupskih konferencija, istaknuo je Klarić.

Odnos hrvatske vlasti i dijaspore mogao bi se svesti na tri faze. Prva faza je bila razdoblje komunističke vlasti do kraja osamdesetih godina, kada je dijaspore smatrana neprijateljskom, posebno predstavnici Crkve. Druga je faza od demokratskih promjena, kroz domovinski rat, do siječanjskih izbora i promjene vlasti 2000. To se desetogodišnje razdoblje može definirati vremenom 'uzajamne ljubavi' i prijevare hrvatske dijaspore. Treće razdoblje je od izbora 2000. godine do danas u kojem hrvatska vlast ne pokazuje nikakav interes prema dijaspori, ni ideološki, ni nacionalni, pa ni ekonomski, nego se hrvatska dijaspore doživljava kao teret i

breme s kojom ne zna kamo. Jedan dio današnje aktualne vlasti doživljava hrvatsku dijasporu kao natražnjačku, nacionalističku pa i neprijateljsku, kazao je delegat Josip Klarić zaključivši na kraju: „Hrvatsko društvo i hrvatska vlast ne znaju, ne mogu, ili, a to bi bilo najgora, ne žele se susresti s problemom hrvatske dijaspore. Za Crkvu u Hrvata, barem se dobiva takav dojam, hrvatska je dijaspore egzotični svijet u koji od prigode do prigode treba otići te vidjeti i čuti što je još ostalo od vjere, kulture, jezika i narodnih običaja. Hrvatske katoličke misije u dijaspore neće moći u nedogled ostati oaze ili mjesta 'Hrvatske u malome', ali s jednim otvorenim, iskrenim i dobro domišljenim pristupom hrvatskom iseljenuštvu mogu ubuduće biti čvrsti mostovi koji će spajati iseljenušтво i domovinu.“

Nužna promjena pastoralnog modela

Mons. dr. Pero Sudar govorio je u svome koreferatu o Crkvi u Hrvata i hrvatskoj dijaspore. Između ostalog je istaknuo kako je veliki doprinos Crkve iz

domovine u nastajanju i stasanju jake hrvatske dijaspor. „Unatoč tomu, bojim se da si moramo reći kako je taj odnos bio više plod srca i spontanoga djelovanja nego razuma i planskoga djelovanja. Da bi rast bio nastavljen, ubuduće neće biti dostatno spontano djelovanje kao i prepuštanje hrvatske inozemne pastve i hrvatske dijaspor njima samima. Otvorenost i suradnja Crkve i državnih struktura i na ovome području hrvatske stvarnosti potvrdit će ispravnost opredjeljenja gradnje civilnog društva, koje može opstati samo ako je prožeto vjerskim i moralnim vrijednostima. Time će odgovorni u Crkvi i domovini pokazati da nisu zaboravili da su nas hrvatska inozemna pastva i hrvatska dijaspora uvelike zadužile.“

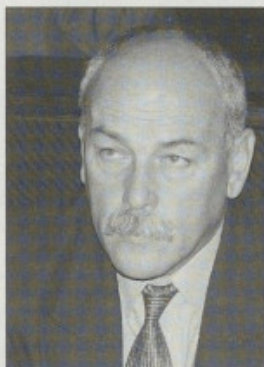
Mons. dr. Pero Aračić je u svom izlaganju, na temelju osobnog iskustva na mjestu ravnatelja za hrvatsko dušobrizništvo u inozemstvu, progovorio o aktualnim pitanjima hrvatske inozemne pastve. Izrazio je potrebu pripreme pastoralnog osoblja za djelovanje u hrvatskim katoličkim zajednicama u inozemstvu. Kazao je također da je vrijeme da se model pastoralnog djelovanja promijeni. „Bez sređene i svjesne države teško se može postaviti logistika da se hrvatska svijest među našim iseljenicima očuva na više kontinenta na kojima žive.“ Izrazio je također bojazan, s obzirom da se i u Hrvatskoj i u Bosni i Hercegovini broj zvanja smanjuje, da za hrvatsku dijasporu neće biti dovoljno

personalna, te kako o svim tim pitanjima treba dugoročno razmišljati.

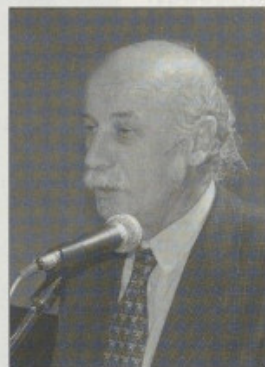
O aktualnim pitanjima i stanju dušobrizništva stranih katolika u Njemačkoj govorio je prelat dr. Prassel. Kazao je kako je posebno važno kao prvo sredstvo komunikacije upravo poznavanje jezika. Podsjetio je kako je u Njemačkoj oko 30 posto katolika, oko 30 posto evangelika, a ostali su pripadnici drugih vjerskih skupina ili ne pripadaju ni jednoj vjeroispovijesti. Također je podsjetio na veliki broj ilegalaca u Njemačkoj, među kojima je i znatan broj Hrvata, za

Katastrofalna demografska slika Hrvatske

„Migracija Hrvata u posljednjem desetljeću“, bio je naziv predavanja dr. Anelke Akrapa iz Zagreba. Na početku tvrdi da je iseljavanje Hrvata počelo prije pet stoljeća i da traje do danas, a na temelju više studija procjenjuje se da danas u prekomorskim zemljama živi oko 2,5 milijuna hrvatskih iseljenika s potomcima. On je istaknuo kako je u razdoblju od 1991. do 2001. iz Hrvatske iselilo oko 180.000 Hrvata, dok je

Dr. Nenad Prelog

Dr. Ante Markotić

Dr. Ante Simonić

koje se još jedino Crkva pokušava brinuti. Istaknuo je kako se od svake katoličke zajednice, pa tako i od zajednica katolika drugih materinskih jezika, očekuje pastoralna suradnja i otvorenost.

istodobno toliki broj Hrvata doselio u Hrvatsku uglavnom iz BiH (189.039) i nekih drugih krajeva. Novo je da su sada svi hrvatski krajevi izloženi iseljavanju, a ne kao ranije samo ruralna i ekonomski zaostala područja.

Hrvatski iseljenici u svijetu prepoznaju se i po nacionalnoj zastavi, koju nose sa sobom u najpoznatiji svetišta, kao što su i hodočasnici HKM Mosbach na ovogodišnjem hodočašću u Lurd

„U sadašnjim i predvidivim srednjoročnim gospodarskim uvjetima ne može se računati na brojniji povratak naših iseljenika. Po svemu sudeći, Hrvatsku će, ponajprije, još dugo mučiti problem kako zaustaviti daljnje iseljavanje njezinog stanovništva.“

Dr. Akrap je također statističkim podacima pokazao kako u Hrvatskoj vlada katastrofalna demografska slika, jer je više umrlih nego rođenih. Zasad se ne naziru eventualni povoljni elementi za popravak takve slike, nego se pretpostavlja da će se negativan trend i dalje nastaviti.

Iseljena Lika

Gospičko-senjski biskup mons. dr. Mile Bogović se u svom izlaganju naslovljenom „Iseljena Lika kao paradigma iseljene Hrvatske“ osvr-

Nastavak na str. 8

Priopćenje s pastoralnog skupa

Sudionici skupa pozorno su pratili sva izlaganja i aktivno sudjelovali u raspravama i na okruglom stolu. U Opatiji je svima bilo lijepo i ugodno.

Hrvatski svećenici, pastoralne suradnice i suradnici iz hrvatskih katoličkih misija u zapadnoj Europi sa svog godišnjega pastoralnog skupa, koji se održava od 30. rujna do 4. listopada 2002. u Opatiji s temom „Hrvatska dijaspora u Crkvi i domovini“, u organizaciji Hrvatskoga dušobrižničkog ureda u Frankfurtu, upućuju hrvatskoj javnosti sljedeće priopćenje:

1. Mi hrvatski pastoralni djelatnici, koji djelujemo u okviru hrvatskih katoličkih misija u zapadnoj Europi imamo kontakt s više od 500.000 hrvatskih radnika i iseljenika katolika. Već više desetljeća gotovo jedini organizirano skrbimo ponajprije za njihov vjerski, te za nacionalni i kulturni identitet. Živimo u svijetu, u kojem migracija nije samo fenomen prošlosti, nego je popratna pojava današnjeg svijeta koji se sve više globalizira. Hrvatska migracija nije na žalost stvar prošlosti nego se, naprotiv, sve više povećava, i to posebice sve većim brojem mladih stručnjaka i intelektualaca.

2. Iako su mjesni biskupi ponajprije odgovorni za pastoralnu skrb vjernika u svojim biskupijama, ipak su i Crkve iseljenja, prema crkvenim doku-

mentima, suodgovorne za pastoral svojih iseljenih vjernika. Model pastoralnog djelovanja s migrantima prve generacije je na izmaku, a druga i treća generacija migranata stavljaju pred nas potpuno nove pastoralne izazove.

Od Crkve u Hrvata stoga očekujemo:

- koncepciju za hrvatsko dušobrižništvo u inozemstvu;
- odgovarajuće (pastoralno i jezično) osposobljavanje svećenika i pastoralnih djelatnika za djelovanje u inozemstvu;
- suradnju domovinske Crkve s mjesnim Crkvama u zemljama useljenja (npr. izrada statuta i smjernica biskupskih konferencija o pastoralnoj suradnji);
- da pastoralna skrb za hrvatsku inozemnu pastvu bude među pastoralnim prioritetima HBK i BK BiH, a ne samo briga pojedinaca;
- da se Vijeće za hrvatsku inozemnu pastvu promakne na razinu komisije;
- da se institucija Ravnateljstva za hrvatsku inozemnu pastvu materijalno osigura i personalno ojača.

3. U posljednjih nekoliko godina osjeća se ne samo manjak zanimanja nego i izrazito ignoriranje hrvatske dijas-pore od strane hrvatske vlasti.

Stoga od hrvatske vlasti očekujemo:

- pozitivniji odnos prema hrvatskoj dijaspori i njezino uvažavanje;
- konkretne programe u zaustavljanju daljnjeg iseljavanja i poboljšanja katastrofalne demografske slike;
- profesionalniji rad hrvatskih veleposlanstava i konzularnih predstavništava te djelotvorniju brigu za iseljenike;
- omogućenje dopisnog glasanja ili glasanja u hrvatskim diplomatsko-konzularnim predstavništvima za Hrvate u dijaspori te pronalaženje načina predstavljanja dijas-pore u Hrvatskom saboru i ponovnu uspostavu Ministarstva povratka i useljeništva;

- uklanjanje birokratskih zapreka potencijalnim ulagačima u domovinu te stvaranje strategije povratka s konkretnim programima;

- sustavan rad na vraćanju povjerenja koje je prokockano gubitkom milijuna eura hrvatskih iseljenika uložених u hrvatske banke.

4. Podupiremo nastojanja svih onih koji brane nedvojbene interese i dostojanstvo hrvatskog naroda pred međunarodnim kaznenim sudom u Den Haagu.

5. Suočeni s odlukom velikog broja hrvatskih iseljenika da trajno ostanu u dijaspori, uzimajući pritom državljanstva zemalja u kojima žive te sve izraženijim težnjama domaćina za njihovom asimilacijom, organizirali smo ovaj skup upravo u domovini da bismo s tim upoznali svekoliku crkvenu i društvenu javnost. Nadamo se pozitivnijim impulsima u pristupu dijaspori te razmatranje i ostvarivanje navedenih očekivanja.

U ime organizatora i sudionika pastoralnog skupa

P. Josip Klarić, delegat za hrvatsko dušobrižništvo u Njemačkoj

U Opatiji, 2. listopada 2002.

Nastavak sa str. 6

nuo na situaciju u tom najiselenijem dijelu Hrvatske. To se ponajprije događalo zbog oskudice obradivih površina, slabog boniteta tla i kratkog vegetacijskog razdoblja; zbog dugotrajnog statusa Vojne krajine, produbljivanja razlika u razvijenosti između Like i ostalih dijelova Hrvatske u razdoblju urbano-industrijskog razvoja nakon Drugoga svjetskog rata; rubnog socijalno-geografskog položaja Like te nedostatka razvijenijeg središnjeg naselja. „Kao rezultat kumulativnog i međuovisnog utjecaja svih tih čimbenika u vremenskoj sukcesiji, samo u razdoblju od 1961. do 1991. iz Like je iselilo čak oko trećine od ukupnog broja njezinih stanovnika iz 1961. godine“, kazao je mons. Bogović.

Na izlaganjima prvoga dana skupa pribivali su i porečko-pulski biskup u miru, sadašnji duhovnik sjemeništa u Tajvanu za evangelizaciju Kine, mons. dr. Anton Bogetić te Vladimir Lončarević, savjetnik u uredu Predsjednika Republike.

Ostaje li BiH bez Hrvata

Drugi dan pastoralnog skupa počeo je također misnim slavljem koje je predvodio mons. Ž. Puljić u zajedništvu s mons. Aračićem i delegatom Klarićem. Mons. Aračić je ujedno zahvalio sudionicima skupa na suradnji tijekom svoga djelovanja na mjestu ravnatelja za hrvatsko dušobrižništvo u inozemstvu.

U radu skupa drugoga dana sudjelovali su i potpredsjednik Hrvatske vlade dr. Ante Simonić i pomoćnik ministra vanjskih poslova dr. Nenad Prelog. U pozdravnoj riječi dr. Simonić je u ime Hrvatske vlade i u svoje osobno ime zahvalio nazočnima za sve što čine za dobro naših ljudi u iseljeništvu.

Dr. Ante Markotić, redoviti profesor Ekonomskog fakulteta svučilišta u Mostaru, govorio je o iseljavanju kao stalnoj kušnji i trajnom izazovu Hrvata BiH. Između ostalog kazao je kako u suvremenoj demografskoj, bolje reći etnodemografskoj slici Bosne i Hercegovine, valja prepoznati „reliquiae reliquiarum“ klasične katoličke (hrvatske) zemlje. „S obzirom na trenutačne, tekuće posljedice posljednjega rata, veoma je teško pouzdano reći što je uopće demografska stvarnost ovoga prostora, a napose naslutiti kako će izgledati njegova demografska budućnost“, kazao je dr. Markotić dodavši kako će ovisiti o mnoštvu čimbenika hoće li se dio od oko 165.000 prognanih i oko

175.000 izbjeglih te oko 85.000 Hrvata (službeni broj) na tzv. privremenom radu u inozemstvu vratiti u svoja prebivališta u BiH. Štoviše, iseljavanje iz BiH se i dalje nastavlja nesmanjenom žestinom, a u tomu i sada prednjače Hrvati.

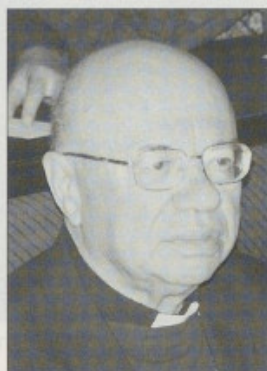
Zakon o Hrvatima izvan Hrvatske

Dr. Ante Simonić, jedan od potpredsjednika Hrvatske vlade, potom je govorio o odnosu aktualne hrvatske vlasti i hrvatske dijasfore. „Polazeći od iskustava drugih zemalja u rješavanju problema vlastitog nacionalnog korpusa koji živi

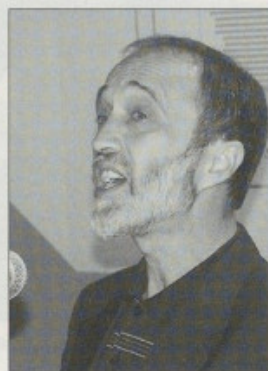
trebaju učinkovitije i ustrajnije djelovati među našim ljudima u svijetu kako bi stara/nova ideja o hrvatskim kulturnim središtima u svijetu napokon zaživjela.“

Okrugli stol

U popodnevnom je satima održan okrugli stol s temom: „Što čine domovina i Crkva za hrvatsku dijasporu?“. U raspravi su sudjelovali: J. Klarić, B. Maruna, A. Markotić, M. Bogović, A. Akrap, A. Simonić, N. Prelog, I. P. Grgić te dr. Josip Sabol.

Msgr. Anton Bogetić

Dr. Anđelko Akrap

Boris Maruna

izvan matične zemlje, čini mi se da bi najprimjerenije rješenje bilo donošenje Zakona o Hrvatima izvan Hrvatske. On bi regulirao načine pomaganja i skrbi za Hrvate u svim onim državama gdje se sada nalaze, ali bi istovremeno njihovo pravo na školovanje, boravak, zdravstvenu zaštitu i sl. u RH u velikoj mjeri izjednačio s pravima hrvatskih državljanina koji žive u domovini. Takvim bi se zakonskim aktom mogli utvrditi optimalni oblici predstavljanja interesa Hrvata koji žive u svijetu“, kazao je dr. Simonić pozivajući nazočne neka se pritom jave svojim prijedlozima, suradnjom ali i pomoći.

Boris Maruna, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, je govoreći o „Hrvatskoj matici iseljenika u službi hrvatske dijasfore?“, kazao kako je Matica već pola stoljeća u službi hrvatske dijasfore s više ili manje uspjeha. „Suradnja Hrvatske matice iseljenika s Katoličkom Crkvom u Hrvata kontinuirano traje od samog njezinog osnutka.

Vrhunski rezultati hrvatskih misionara na očuvanju i razvitku nacionalnog identiteta u 198 hrvatskih katoličkih misija diljem svijeta bjelodani su primjer kako državna uprava i institucije zadužene za rad s hrvatskim iseljeništvom

Tijekom okruglog stola i u diskusiji pokušalo se ukazati na konkretne probleme života i djelovanja u iseljeništvu te na koje sve načine Crkva u Hrvata i hrvatska vlast mogu konkretno pomoći u rješavanju tih problema. Neki sudionici skupa iznijeli su svoje i pritužbe svojih vjernika na neprofesionalan rad osoblja u hrvatskim diplomatsko-konzularnim predstavništvima. Najviše pitanja bilo je upućeno potpredsjedniku Vlade dr. Simoniću. Živu i žustru raspravu su vodili dr. Adolf Polegubić i fra Anto Batinčić. Nakon okruglog stola crkvenoj i društvenoj javnosti je upućeno priopćenje.

Ovogodišnji pastoralni skup obogaćen je 3. listopada studentskim putovanjem u gospičko-senjsku biskupiju koje su predvodili biskup M. Bogović i vlč. Antun Luketić. Sudionici skupa posjetili su Senj, Svetište Majke Božje od Krasna u Krasnom, Otočac, Gospić, Udbinu i Korenicu. Misno slavlje u gospičkoj katedrali predvodio je mons. Bogović u zajedništvu s mons. Puljićem i delegatom Klarićem, koji je u toj prigodu mons. Bogoviću predao omotnicu s preko jedanaest tisuća eura kao pomoć hrvatskih katoličkih misija iz zapadne Europe gospičko-senjskoj biskupiji.

piše: Ante Vučković

Vjera i krivnja

Osjećaj krivnje je zdrav kada ukazuje na moje zle čine, ali je teret kada se smatram samo lošim, nevrijednim, grešnim. Isus nam želi pomoći u uklanjanju i nametnutog osjećaja krivnje.

Kršćanstvu se predbacuje da je religija grijeha i krivnje. Veli se kako previše insistira na grijehu, kako ljudima hoće nametnuti osjećaje krivnje da bi tako moglo lakše manipulirati njima. Alternativa bi bila shvaćanje čovjeka kao izvorno dobrog. Čovjek ne bi činio zla osim iz neznanja ili zbog sredine, odgoja, krivnje drugih. Umjesto osjećaja grijeha i krivnje čovjek bi trebao otkriti sve svoje sposobnosti i strasti, sve svoje sklonosti i mogućnosti i proživjeti ih. Ništa što je ljudsko ne bi bilo grijeh i sve bi trebalo proživjeti i iskusiti. Kada dokinemo pojam grijeha, otvorit će se prostor slobode u kojem mogu i smijem sve, u kojem smijem uživati u svemu bez osjećaja krivnje. Osjećaj krivnje samo smeta životu i užitku i uvijek me zakoči ili pokvari odnose.

Nije, međutim, teško uvidjeti kamo vodi život u kojem je ugušen i ušutkan osjećaj krivnje. U odnosu na takav život kršćanstvo uistinu insistira na probuđivanju osjećaja krivnje. Postoje, naime, ljudi koji, nakon što učine zlo, ne vide svoju krivnju. Bježe od svake krivnje, opravdavaju sve svoje čine, niječu počinjeno zlo, okrivljuju druge, okolnosti, svijet, bilo koga, samo ne sebe same. Lakše im je okriviti cijeli svijet, negoli otvoriti oči za svoje čine. Ne vidjeti vlastitu krivnju znači biti u mraku i neznanju o samom sebi. Takvima nije najveći problem zlo koje su počinili. Njima je sljepilo za same sebe puno veći i puno teži problem. Stoga njima neće koristiti trud oko dokazivanja počinjenog zla. Njima najprije treba otvoriti oči za njih same. Njima je probuđivanje osjećaja krivnje za vlastite zle čine spasonosni izlaz iz sljepila zla.

Postoje, s druge strane, oni koji uvijek vide krivnju samo u sebi samima. Oni uvijek i za sve optužuju same sebe. Osjećaju se krivima i tamo gdje nitko ne vidi njihove krivnje. Njihov se život sastoji od samooptuživanja i samookrivljivanja.

Oni prvi ne osjećaju krivnju tamo gdje bi to trebali, a ovi drugi je osjećaju tamo gdje za nju uopće nema mjesta. Oni prvi su uvijek u pravu i onda kada to

nikako nisu i ne mogu biti, a ovi drugi se uvijek osjećaju krivima i za ono za što to nikako ne mogu biti. I jedni i drugi imaju ne samo kriv odnos prema svojim djelima, nego nadasve kriv odnos prema sebi samima. Odnos prema krivnji otkriva naš odnos prema samima sebi i naš odnos prema Bogu.

Zlo i krivnja

Čovjek može činiti zlo. Čovjek čini zlo. Čovjek griješi, čini ono s čim se sam ne slaže, čini stvari za koje sam zna da nisu dobre. Čini ih voljno i svjesno i čini ih nehotice, propustom, nagonski, iz straha i neznanja, iz krive procjene ili lažnih očekivanja. No, osjećaj krivnje, kada učinim zlo nije dodatni problem kojega se treba riješiti, nego je signal koji me upozorava da više ne činim zlo koje sam počinio. Osjećaj krivnje me podsjeća na preuzimanje odgovornosti za svoje čine. Želi da stojim iza svojih čina i da činim samo ono iza čega mogu stajati sa svojim uvjerenjima, svojom vjerom. Osjećaj krivnje je dobro došao i pokazuje koliko je izgrađen moja osobnost, moja nutrina, koliko je zrela moja vjera. Kad činim zlo, normalno je da imam osjećaj krivnje. Bez njega bih nastavio činiti zlo bez ikakve prepreke. Osjećaj krivnje me hoće zaustaviti da više ne činim zlo.

Stoga kršćanstvo iz brige za rast čovjeka budno pazi na osjećaj krivnje. Štoviše, želi ga istančati. Ne, naravno, da bi čovjeka mučilo, nego da bi ga učinilo što osjetljivijim prema zlu koje čini na različite načine, da bi ga učinilo što pažljivijim prema drugima i što budnijim i otvorenijim za svaku nijansu života.

Samookrivljivanje i vjera

Naravno, moguće je imati sasvim krivi odnos prema krivnji. Umjesto da vidim svijet onakvim kakav jest, da osjećam krivnju kada činim zlo, dogodi se da se osjećaj krivnje osamostali, da postoji neovisno o vlastitom zlu, da postane temeljni osjećaj u odnosu prema samom sebi, drugima i prema Bogu. Uvijek sam ja kriv i kriv sam za sve.

Umjesto da osjećaj krivnje služi kao signal koji me čuva od zla kojeg sam činim, sada je sam osjećaj krivnje zlo koje me muči. Riječ je o osjećaju krivnje kada za krivnju nema razloga, kada se osjećaj krivnje ne odnosi na moje čine, nego na mene samoga, kada se osjećam prisiljenim uvijek iznova u sebi tražiti razloge svoje krivnje.

Ova promjena je vrlo važna. Osjećaj krivnje je zdrav kada mi ukazuje na moje zle čine. On je teret kada o sebi razmišljam kao nedovoljno dobrom, gore od drugih, kao onom koji je uzrok i svojih i tuđih zala, kada se smatram nevrijednim, osjećam krivim samim tim što jesam, kada smatram svoj život toliko grešnim da mi nema spasenja, osjećam da je i Bog digao od mene ruke, da su moji grijesi takvi da ih više nitko, pa ni Bog sam ne može oprostiti, da me se ne može ljubiti, jer nekoga kao mene nitko ne može voljeti.

Isus ukida krivnju

I dok je onima koji ne osjećaju nikakvu krivnju potrebno otvoriti oči za njih same, probuditi na odgovornost za svoje čine, ovim drugima je potrebno nešto sasvim drugo. Njima je potrebno pomoći da otkriju kako oni sami nisu krivnja, kako njihovo postojanje nije zlo, kako nisu smetnja. Riječ je o ljudima u čijoj prošlosti leže teške rane i povrede. U pravilu je riječ o onima koji su odrasli uz i kroz nasilje, u ozračju ispunjenom neprihvatanjem i neprestanim predbacivanjima. Glasovi koji su ih činili nevrijednima preselili su se u njihovu dušu i nastavljaju ih mučiti osjećajem krivnje kojega se ne mogu osloboditi. Njima nije potrebno oštriti osjećaj krivnje. Njima valja pomoći da se osjete prihvaćenima, ljubljenima, dobrodošli-ma, dobrima.

I dok Isus onim prvim govori kako im je potrebno otkriti brvno u vlastitom oku prije nego počnu vaditi trn iz bratova, ove druge koji su umorni i opterećeni lažnim osjećajem krivnje, zarobljeni u bezizlaze samooptuživanja Isus poziva da dođu k njemu, da u njegovoj blizini otkriju kako on liječi rane i skida svaki osjećaj krivnje, onaj zdravi oprostom, a ovaj lažni ljubavlju i prihvaćanjem, da u njemu nađu odmor i okrepu, da u njegovoj blizini otkriju prihvaćenost i dobrotu, toplinu i ljubav. Isus je došao otvoriti nam oči za zlo koje činimo, a ne vidimo i isto tako pokazati nam koliko nas voli i onda kada to sami ne vjerujemo zbog nametnutog i lažnog osjećaja krivnje. ■

Dijasportske godine

Anto Batinić, Dijasporske godine, Hrvatski dušobrižnički ured, Niz Diaspora Croatica, Frankfurt 2002., 218 str., 12 €

Odmah po dolasku za glavnog urednika „Žive zajednice“ (1994.), mjesečnika hrvatskih katoličkih misija u Njemačkoj, Anto Batinić je uveo komentatorsku kolumnu pod nazivom MOTRIŠTE, koja se tako zove do danas (2002.). U toj kolumni obuhvatio je u međuvremenu mnoge i različite vidove hrvatskoga iseljeničkoga života i djelovanja u ovoj zemlji, kao i njihova odnosa prema domovini, vjeri, Crkvi, Njemačkoj, ratu, miru, vjerskom životu. Bilo bi zaista šteta da se ti prilozi nisu skupili u jednu ovakvu knjigu. Oni su svojevrsna kronika (duhovna, kulturalna, religiozna, nacionalna) o jednom teškom i prijeponom vremenu i ljudima izvan doma i domovine, a često i bez doma i domovine.

Činjenica je da se o iseljeništvu malo zna, da je o njemu vrlo malo pisano, pa je dobro što se pojavila ova knjiga o hrvatskim iseljenicima, radnicima i izbjeglicama u posljednjih osam godina. Bez obzira što te kolumne obilježava vremenski trenutak u kojem su pisane, one nisu samo izraz tog trenutka, nego ga nadilaze. One su i sada svježije i čitljivije. Naprotiv, s vremenskog razmaka su još zanimljivije, jer se autor izložio stvarnoj opasnosti da ga svatko „pročita“, da se zorno vide ne samo njegovi pozitivni i uspješni nego i negativni i promašeni pogledi.

Te kolumne je u knjizi autor poredao sadržajno, a ne kronološki, i to u tri poglavlja te s predgovorom: Prvo poglavlje *S Bogom na putu* ima dvije cjeline pod naslovima „Vrelo identiteta“ i „Medijsko navješćivanje Evanđelja“. Drugo poglavlje *U tudini kao kod kuće* ima također dvije cjeline s naslovima „Maslina je neobrana“ i „Razočarana dijaspora“. Treće poglavlje *Nikad više rata* ima četiri cjeline: „Pomirenje“, „Vukovarski zalazak sunca“, „Naša Bosna“ i „Druga Hrvatska“.

Najduhovnije i najteološkije je svakako prvo poglavlje, osobito cjelina „Vrelo identiteta“. Teološki snažni, topli i dirljivi su prilozi *Naš junak u Ruandi* (o mučeničkoj smrti misionara fra Vjeke Čurića), *Da, vjerujem!* (o kršćanskim svjedokinjama masakra u školi u Littletonu, SAD), *Povratak Isusu* (koji i danas oduševljava), *Bog je lijep* (o karizmatičkoj crti kršćanstva), *U ime Božje?* (o osudi zloupotrebe Boga u terorističke i političke svrhe).

Autor se suočava i s jednom od najizazovnijih dimenzija suvremenog kršćanstva, s medijskom stranom navješćivanja Evanđelja (*Navješćivanje Radošne vijesti tiskom, Isus Krist na interne-*

tu, Tko još čita katoličke novine?). Usto obrađuje i analizira neke tipične manifestacije dijasportske vjerske prakse i pokušava odgovoriti na pitanja: *Zašto se istupa iz Crkve?*, *Zašto u dijaspori nema svećeničkih zvanja?*, *Tko ukida misije?*

„Najiseljeničkiji“ dio knjige je drugo poglavlje, a sam njegov naslov kaže da se naši iseljenici i radnici osjećaju u tudini – kao kod kuće. U cjelini s naslovom „Maslina je neobrana“ govori se o uzrocima hrvatskoga iseljavanja (*Maslina je neobrana*), o teškom snalaženju u novoj sredini (*Stranac*), o nekim negativnim socijalnim crtama iseljeničkog života (*Pjesnici i pjesme, Izrabljivanje Hrvata po Hrvatu, Večeras je naša fešta*).

Najpolitičkiji dio knjige jest cijelo treće poglavlje *Nikad više rata* te cjelina „Razočarana dijaspora“. Autor se tu pokazuje vrlo objektivnim, realističnim i neovisnim promatračem stanja u domovini, u Hrvatskoj i BiH, a u kritici ne šteti nikoga, pa ni najviše nositelje i predstavnike vlasti, bez obzira na njihovu stranačku pripadnost i eventualne zasluge. U tim člancima do velikog izražaja dolazi njegova novinarska pronicljivost, hrabrost i neovisnost. Svatko tko

god vrši javnu funkciju, podložan je kritici, bio to predsjednik države, biskup župnik, kapelan ili kakav stranački predstavnik u dijaspori. I kada se u dijaspori gotovo nitko nije usudio izreći bilo kakve riječi kritike na pojedine poteze i hrvatskih vlasti, to je autor hrabro učinio u prilogima: *Ne mogu oni bez politike, Razočarana dijaspora, Zašto smo ostali u europskoj karanteni?*

Također bespoštedno kritizira odnos aktualne hrvatske vlasti prema dijaspori, a članci *Iseljenišтво i nova vlast, Vitezovi, cinkaroši, elite, Kome pripadamo. Pod čiju zastavu?, Povratak otpisanih, Gdje je sad sloboda medija?, Neprijateljska emigracija*, detektiraju novu klimu u domovini, ali i novu klimu u odnosu hrvatske vlasti prema hrvatskom iseljeničkom korpusu. Nakon svjesnog i ustrajnog ignoriranja i omalovažavanja dijaspore, nakon arogantnog odnosa prema iseljeništvu i nakon oživljavanja partizanštine, iseljenišтво shvaća da i za hrvatsku vlast ponovno postaje gotovo neprijateljskom emigracijom.

Najtužniji i najosjećajniji dio knjige čine prilozi u cjelinama *Pomirenje, Vukovarski zalazak sunca* i *Naša Bosna*. U njima autor prikazuje nezanimanje i pristranost međunarodne zajednice prema hrvatskoj istini o ratnoj agresiji i drami na terenu. Rijetko gdje su objavljeni napisi poput kolumni: *Genocid, Božić u Bihaću, Briševski mučenici, „Warriors“ o Bosni, Vukovarski zalazak sunca* (autor je još 1996. uspio posjetiti Vukovar i o tomu ostavio kratak ali dojmljiv zapis). U vrijeme kada su Bosnu na cjedilu počeli ostavljati ne samo svjetski nego i hrvatski političari, kao i sami hrvatski izbjeglice i prognanici iz BiH, autor piše kolumne s naslovima: *Naša Bosna, Ostati ili otići?, Dižemo li ruke od Bosne?* Kada se sada čitaju, čine se još aktualnijima.

Ova je knjiga izvanredan prilog za upoznavanje i proučavanje hrvatske dijaspore, s njezinim pozitivnim i negativnim značajkama. Ona ima i ljetopisnu vrijednost, osobito za posljednjih osam iseljeničkih godina. Otud i naslov knjige *Dijasportske godine*.

A. P.

Narudžbe: Hrvatski dušobrižnički ured, An den Drei Steinen 42, 60435 Frankfurt, tel. 069/9540480, fax. 95404824, e-mail: kroatenseelsorge@t-online.de

Izazov integracije

Fra Josip Klarić, Hrvatsko iseljništvo u Njemačkoj na pragu asimilacije, Biblioteka „Ravnokotarski Cvit“, Lepuri 2002., str.168., 12 €

S dolaskom na mjesto delegata za hrvatsko dušobrižništvo u Njemačkoj u Hrvatski dušobrižnički ured u Frankfurt fra Josip Klarić je načio jednu od nekoliko hrvatskih tabu-tema: integraciju hrvatskih radnika i iseljenika u njemačko društvo i Crkvu. Dotad se od te teme bježalo kao vrag od svete vode i živjelo u iluziji da hrvatski katolici u Njemačkoj, organizirani u hrvatske katoličke misije, žive u nekakvoj virtualnoj „domovinskoj Crkvi“, koja se samo stjecajem okolnosti fizički našla u Njemačkoj. Crkveno-pravni okvir takvog djelovanja je dakako postojao i nikomu nije padalo na pamet da bilo što mijenja.

Vrijeme je prolazilo, ali kao da se to nije opazalo. Tko zna koliko bi se još dugo živjelo u toj iluziji življenja i djelovanja „Crkve u Crkvi“, odnosno „Crkve pokraj Crkve“, da u mjesnoj njemačkoj Crkvi nisu nastali akutni personalni i financijski problemi te da neke druge nacionalne katoličke zajednice nisu ostajale bez svećenika. Mjesna Crkva je doduše odavno ukazivala na problem „nebeneinander“ statusa i djelovanja zajednica drugih materinskih jezika (zajednička sinoda njemačkih biskupija daleke 1973.), ali sve do prije nekoliko godina nije poduzimala nikakve konkretne promjene na tom planu. Koncem 1998. dolazi do prvog nacrtu nove koncepcije inozemnih katolika u Njemačkoj, dok istodobno mnoge biskupije prave vlastite nacрте i reformu dušobrižništva stranih vjernika te pokušavaju napraviti novu strukturu toga dušobrižništva. I nova koncepcija i pokušaji reforme pojedinih biskupija nailaze uglavnom na nerazumijevanje pa i odbacivanje od strane hrvatskih pastoralnih djelatnika.

Kako bi objasnio o čemu se zapravo radi, delegat Klarić prelazi u ofenzivu te od ožujka 1998. u „Živoj zajednici“ objavljuje prilog pod nazivom „Delegatovo pismo“ na njemačkom jeziku, a uredništvo istodobno uvodi prilog od četiri srednje stranice na njemačkom jeziku pod nazivom „Lebendige Gemeinde“. Taj prilog nailazi na pozitivan odjek i odobravanje kod predstavnika mjesne Crkve, ali i na neshvaćanje kod mnogih hrvatskih pastoralnih djelatnika. Predstavnici mjesne Crkve primili su taj prilog kao hrvatsku pastoralnu inicijativu i spremnost na suradnju u naporima oko refor-

me pastora inozemnih katolika. Fra Josip Klarić objavljuje ta svoja „pisma“ sve do najnovijeg broja „Žive zajednice“, a većina njih ukoričena je u knjigu kojoj je urednik dao intrigantan naslov: *Hrvatsko iseljništvo u Njemačkoj na pragu asimilacije*.

„Ta pisma tako su koncipirana da budu prvenstveno izvješća o pastoralnom radu i planovima Hrvatskoga dušobrižničkog ureda, ali su istodobno i poticaji i razmišljanja o određenoj aktualnoj temi. Nisam ih pisao s nakanom da ih objavim u kakvoj knjizi, nego su ona nastala kao rezultat danoga trenutka“, piše Klarić u predgovoru toj knjizi. Sama knjiga, tiskana kao 13. u nizu Biblioteke „Ravnokotarski Cvit“, koju uređuje dr. fra Stipe Nimac, ima 13 cjelina. Prvih šest cjelina govori o Crkvi u Njemačkoj i pastoralu stranih katolika, o novoj koncepciji toga pastora, o djelovanju Hrvatskoga dušobrižničkoga ureda i osnivanju hrvatskih katoličkih misija te o odnosu domovinske Crkve prema dušobrižništvu njezinih iseljenih vjernika.

Sedma cjelina donosi izbor iz već spomenutih „Delegatovih pisama“, a osma Klarićeva izlaganja na raznim skupovima. Pritom valja izdvojiti izlaganje „Religije: prijetnje sukobom ili most za mir i napredak“, održano 9. ožujka 2002. u Nikoziji, na Cipru, u okviru međunarodnog simpozija o dijalogu među religijama i kulturama, kao i izlaganje „Može li hrvatsko izvandomovinstvo pomoći Hrvatskoj i što ono očekuje od Hrvatske?“, održano u Zagrebu 2000. godine na Okruglom stolu u organizaciji Kluba povratnika iz iseljništva.

Svoje poglede na problematiku hrvatskog iseljništva te na dušobrižništvo iseljenih hrvatskih katolika Klarić je iznio u nekoliko razgovora za novine („Živa zajednica“, „Matica“, „Dom i svijet“), koji su tisakni u devetom dijelu knjige. Deseti dio čine predgovori nekim misijskim monografijama, Vodičima, i zbornicima s pastoralnih skupova; u 11. dijelu su godišnja izvješća o pastoralnom radu; u 12. su okružnice i termini važnijih događaja, a 13. na samo jednoj stranici donosi najaktualnije statističke

podatke o hrvatskom dušobrižništvu u Njemačkoj. U dodatku knjige doneseno je nekoliko izvornih dokumenata i fotografija.

Cijela knjiga je dakle plod Klarićeva petogodišnjeg pastoralnog djelovanja na čelu Hrvatskoga dušobrižničkog ureda.

Kad se sad pogleda njezin sadržaj, tek se donekle može sagledati velika i važna problematika o kojoj govori, a o kojoj se u domovinskoj javnosti i u domovinskoj teološko-pastoralnoj literaturi vrlo malo zna. Zato je i ova knjiga vrijedan doprinos hrvatskoj teološko-pastoralnoj literaturi, kao što su to i zbornici u izdanju Hrvatskoga dušobrižničkog ureda te druga izdanja toga ureda. Ta izdanja morala bi biti obveznom literaturom u seminaru teološkog studija o dušobrižništvu migranata.

Tko god se bude želio baviti dušobrižništvom hrvatskih iseljenih katolika, morat će posegnuti za tim izdanjima, pa i za Klarićevom knjigom. Ona je signal domovinskoj Crkvi i hrvatskom društvu da se u svakom pogledu više pobrinu za iseljene Hrvate, koje se popularno naziva hrvatskom dijasporom.

A.B.

Narudžbe: Hrvatski dušobrižnički ured, An den Drei Steinen 42, 60435 Frankfurt, tel. 069/9540480, fax. 95404824, e-mail: kroatenseelsorge@t-online.de (u Hrvatskoj: Dr. Stipe Nimac, Trg Gaje Bulata 3, 21000 Split).

STELA LEVANIĆ ČIŽMEŠIJA, iz knjige: PAPAVER ..., Iznova d.o.o., Zagreb, 2000.

Bokeljska duša

Od svjetlosti tkana
u odjeku zvona
iz bajkovitog je fjorda
gdje svaki slavi dan;
čemu teži –
dobrota znana...
u tudini jedri
zavičajni san.

Poput kamena smjerna,
na vrhu zvonika,
šuti, sluša,
u Božja predvečerja.
Duboka,
od utapanja neba
i u igri je (žutike i cvrčka,
veriga i galebova).

Kuda to smjera:
u vis, kao kotorska katedrala
dok zaljev široko obuhvaća;
pohodi, mudra,
osjenčana groblja:
ta stoljećima poruka se vraća!

Zov je kapetana
što zastavu dižu:
FIDES ET HONOR
da u Istini se vide.
I vjernih im žena
u njeđrima oltara:
za njih mole –
još u kolu im se svide!

Nježna
poljubac mimoza,
sjetna
u sjeni maslinika,
sretna
u vrtovima naranči
duša je – pjesnika.

Tiša,
pod zaspalom kišom,
svoja
u ljepoti.

Dugo palim svijeće,
već osluškujem vlagu
i čekam pobjedu.

da se razlije
rasplamsa
povuče...

spašena!

Toliko boli kolebanje

Put

Ptice jednostavno odlaze.
Promiču, jednolično.
Moj je pogled
u jednom okviru, u jednom prozoru.
Ima ih sedam, sedamdeset, sedam tisuća.

Noću, sedam tisuća ptica
iz jednog okvira,
u jednom pogledu,
moj
promatraju let.

Do sna, od jutra, do sna, od jutra, do sna.

Ne bih vid pun ptica.
Ne bih daljine snove.
Maštam sebe:
put.

Zakon čuda

Ostati
dalek
i tebi i sebi
(polazim od tebe!)
daleko
i od hvale i od pokude
i u svitanje i dok se noća.

Kažeš, težina je
jedna smrt,
težina je
još smrti:
ali što se sve moralo
radati
da bi se ti rodio?
Smrt je riječ
koju nisi okusio:
i njoj ćeš ostati
dalek
ako vjeruješ.

Tebi san

Želja za bijegom
moje ruke,
žudimo moć
uzrasti u ljubav.
Pučinu
da nosimo na dlanu
zaigranost mora:
svi bi se vali
razlili
u mir.
Spokoj,
u bonacu tvoje smrti.

Poneki otok
zatvara otočane
poneki spavač
otvara
u spavača san
otočana
more je
u moru lada u sidru
lada
usidrena
uspavan, a
usnula
u sebi.

never more

ostarjela polja, ruševine.
ispod mahovine, hrid.
Grad, jedrenjak sneni,
muklo potopljen u tlo
magle. vjetar
taman, podao.
koban lepet
zalutale ptice,
sutonske ptice
zloslutnice
raskrili crne oči
vremenom poleti
pa ga nadi
išibanih pora, obzorja
... primirje.
zlokožna tišina.
Počinkom
diše.
nikad više.

kad; zaustavi trk.
otad Glasnik ne, ne stiže.
pamte, pratio ga krik.
pamte, pratio ga krik.
I još plovi
pucnja
ton

Brief des Delegaten

*Liebe Leserinnen und Leser
der Lebendigen Gemeinde,*

Die kroatische gesellschaftliche und kirchliche Öffentlichkeit hat sich Anfang Oktober diesen Jahres in Opatija mit ihrer Diaspora getroffen. Es war dies das Treffen der PastoralarbeiterInnen aus Westeuropa, auf dem sehr offen und konstruktiv über die kroatische Diaspora diskutiert wurde, mit besonderem Blick auf die pastorale und seelsorgerische Tätigkeit. Neben der pastoralen Ebene wurde auch über die immer größer werdende Auswanderung der Kroaten aus ihrer Heimat, sowie auch über die Richtlinien, Visionen, Möglichkeiten der Begleitung der kroatischen Diaspora seitens der kroatischen Regierung, der kroatischen Gesellschaft und der Kirche in Kroatien und Bosnien und Herzegowina, diskutiert.

Warum haben wir dieses unser wichtigste Jahrestreffen gerade in der Heimat abgehalten? Bei der Organisation des Treffens hat uns der Gedanke geleitet, dass wir einerseits die kroatische kirchliche und gesellschaftliche Öffentlichkeit mit der kroatischen Diaspora und ihren Problemen bekannt machen und all diejenigen sensibilisieren müssen, denen an den ausgewanderten Kroaten gelegen ist, und andererseits wollten wir unsere Ortskirchen, in denen wir leben und arbeiten damit vertraut machen, was wir für den Erhalt und die Pflege der Muttersprache, der Kultur, der Tradition und was wir insbesondere im Hinblick auf die Pastoral- und Seelsorgepläne der Heimatkirche für ihre ausgewanderten Gläubigen unternehmen.

Wir alle, die Teilnehmer dieses Treffens, haben gemerkt, dass wir in unseren Problemen nicht allein sind. Über unsere aktuelle und zukünftige Arbeit in der Diaspora haben mit uns zusammen die verantwortlichsten Vertreter für die Auslandsseelsorge aus der Heimatkirche sowie die zuständigen Vertreter der Katholiken anderer Muttersprache der katholischen Kirche in Deutschland nachgedacht.

Über das Problem der Auswanderung der Kroaten aus Kroatien und Bosnien-Herzegowina heute und in der Ver-

gangenheit haben auf dem Treffen namhafte Demographie-Fachleute aus den Städten Zagreb und Mostar referiert.

In diesem Brief möchte ich die Sorge der kroatischen Einrichtung für Auswanderer „Hrvatska matica iseljenika“ hervorheben, ihre Bemühungen und ihre Arbeit, über die uns ausführlich der Direktor selbst dieser Institution unterrichtet hat.

Besonders möchte ich die Teilname zweier Regierungsvertreter an unserem Treffen in Opatija hervorheben, die uns unterrichtet haben über alle bisherigen aber auch über zukünftige Initiativen für die ausgewanderten Kroaten hinsichtlich der Förderung der kroatischen Sprache, Kultur, der wirtschaftlichen Möglichkeiten der Investition von Kapital in der Heimat, der Probleme bei Wahlen usw.

Über unsere pastoralen und gesellschaftlich-politischen Überlegungen haben wir die kroatische gesellschaftliche und kirchliche Öffentlichkeit in einer Mitteilung informiert. Wir hoffen, dass die kroatische Diaspora sowohl mit ihren Erfolgen als auch mit ihren Problemen, seien sie pastoral-seelsorgerischer Art oder gesellschaftlich-politischer Natur, nach diesem Treffen in Opatija in der kroatischen Öffentlichkeit präsenter sein wird.

Unser diesjähriges Treffen wurde von den kroatischen Medien, sowohl der

Die Teilnehmer der Jahrespastoraltagung in Opatija; in der ersten Reihe: Ivan P. Grgić, der neue Nationaldirektor für die Auslandsseelsorge, Msgr. Dr. Peter Prassel, Msgr. Dr. Pero Aračić

Die Kirche, die Heimat und die kroatische Diaspora

kirchlichen als auch der Tagespresse, dem kroatischen Radio und dem Fernsehen, mit großer Aufmerksamkeit begleitet.

Was ist unsere Aufgabe für die Zukunft? Es wird gewöhnlich gesagt, dass, wenn man ein Problem erst einmal erkennt, über letzteres mit anderen nachdenkt, es – wenn auch nicht löst –, so aber zumindest leichter erträgt.

Diesen Brief des Delegaten möchte ich mit den Gedanken beenden, die ich schon seit langem ausgesprochen und niedergeschrieben habe, nämlich dass die kroatische Diaspora uns PastoralarbeiterInnen in der Diaspora, der Heimatkirche und überhaupt der kroatischen Gesellschaft nicht egal und auch nicht die Sorge nur einiger weniger Enthusiasten sein darf. Sie muss sehr wichtige Sorge beider Bischofskonferenzen sowie auch der gesamten kroatischen Gesellschaft, besonders die Sorge von uns PastoralarbeiterInnen sein, die wir gesandt sind, um seelsorgerisch für unsere Landsleute im Ausland zu arbeiten und uns von Tag zu Tag in einer so verantwortungsvollen Aufgabe zu verbessern.

Liebe Leserinnen und Leser, ich grüße Sie recht herzlich und wünsche Ihnen alles Gute bis zur nächsten Ausgabe unseres und Ihres Blattes Lebendige Gemeinde.

Ihr P. Josip Klarić

Chance und Herausforderung eine

Dieser Vortrag wurde von Dr. Gebhard Fürst, Bischof der Diözese Rottenburg-Stuttgart, v. Seelsorgern anderer muttersprachlicher Gemeinden im Bistum Rottenburg-Stuttgart am 6. Februar vorgetragen. Dank der großzügigen Erlaubnis veröffentlichen wir den zweiten Teil dieses Vortrages.

Fortsetzung aus der letzten Ausgabe

Ich zitiere den Erfurter Bischof Joachim Wanke:

„Es gibt, so meine ich, wieder einen neuen, offenen Markt für das Religiöse. Wir haben einen Reichtum in den Händen, den wir unseren Zeitgenossen nicht vorenthalten dürfen. Nicht allein da-

derzeitige „Gotteskrise“ zugemutet, die allerorten als die eigentliche Krise unserer Pastoral ausgemacht wird, damit wir selbst tiefer in den Gottesglauben Jesu hineinwachsen können.“

Die Verwurzelung in unserer angestammten Kultur und Sprache wird uns dabei helfen. Aber wohl zunehmend nur so, daß wir sie auch durchlässiger

selbst am besten überleben?“ Vielmehr fragen: „Wie können möglichst viele Menschen in Berührung mit dem lebendigen Gott kommen?“!

Schritte zu einer gemeinsamen Pastoral

Ich will Ihnen nun weiß Gott nicht die von uns beschlossenen Konzeption für die Gemeinden für die Katholiken anderer Muttersprache in den Seelsorgeeinheiten vorlesen. Natürlich steht da das Nötigste über diese Schritte drin. Ich will es nur kurz nennen:

- Die jetzt nahezu abgeschlossene Festlegung der Optionen, wo in Seelsorgeeinheiten Gemeinden für Katholiken anderer Muttersprache errichtet werden sollen.
- Die im März stattfindenden diözesanweiten Wahlen für die Vertretungsgremien.
- Die bereits begonnene und sukzessive fortschreitende Errichtung der dezentralisierten Muttersprachlichen Gemeinden in Seelsorgeeinheiten.
- Die Vernetzung der Muttersprachlichen Gemeinden mit den Gemeinden der Seelsorgeeinheiten in den drei kirchlichen Grunddiensten liturgia, martyria, diakonia.
- Der bedarfsgerechte Einsatz des Personals in den Muttersprachlichen Gemeinden und in den Seelsorgeeinheiten.
- Zuständigkeitsregelungen durch neue Richtlinien.
- Finanz-, Verwaltungs- und Raumfragen als im Detail sicher besonders schwierige Aufgaben.

Ich möchte Sie alle ermuntern, sich dieser Aufgabe trotz mancher Ängste und Befürchtungen zu stellen. Diesen Appell richte ich mit derselben Entschiedenheit auch an die Deutschen! Die Last dieser Umstellung dürfen und können die ausländischen Katholiken nicht allein tragen!

Vergessen wir aber zweierlei nicht: Wir fangen nicht bei Null an. Was Sie in den letzten 50 Jahren in den Missionen

Die Teilnehmer der Jahrespastoraltagung der kroatischen Priester und Mitarbeiterinnen (Opatja, Kroatien, 30.9.–4.10.2002) haben sich auch mit den Chancen und Herausforderungen der gemeinsamen Pastoral der kroatischen Katholiken in der Ortskirche befaßt

durch daß wir viele Worte machen. Vermutlich geht es noch mehr um Zeichen, die „mitten im falschen Leben das Richtige“ erahnen lassen, um eine Liturgie, die diesen Namen verdient, um den Dienst der „Beleuchtung“ aller Lebenswirklichkeiten mit österlichem Licht und um aufrichtige, solidarische Begleitung der Menschen, auch jener, die nicht allen kirchlichen Erwartungen entsprechen können. Und solche Begleitung erfolgt nicht zuletzt in selbstloser Diakonie um des Gottes Jesu willen. Hier liegen unsere wirklichen Stärken. Wir brauchen den ungläubigen Zeitgenossen Gott nicht zu beweisen, aber wir müssen ihnen helfen, diesen Gott zu erahnen. Vielleicht ist unserer Generation diese

machen, damit den Menschen der Überstieg möglich wird und sie nicht im Ghetto einer einzigen Kultur gefangen bleiben. Daß Sprache und Kultur im Blick auf Gottes- und Menschendienst von uns als Mittel zum Zweck und nicht als Selbstzweck angesehen werden.

Was muß uns also die Zukunftssicherung der muttersprachlichen Pastoral wert sein?

Wachsende Öffnung, bleibende Offenheit. Jean Daniélou schreibt: „Der besondere Geist der Völker ist ein Beitrag für die ganze Kirche und die ganze Menschheit“. Nicht mehr dominiert werden von der frustrierenden Frage „Wie können wir selbst am besten überleben?“ Vielmehr frage: „Wie können wir

gemeinsamen Pastoral (II.)

Von: Dr. Gebhard Fürst, Bischof,
Rottenburg-Stuttgart

Die zweite Generation der Katholiken anderer Muttersprache darf nicht in Ghetto einer einzigen Kultur gefangen bleiben

haben wachsen lassen, ist wichtige Grundlage auch dieser neuen Strukturen. Ihre Landsleute haben den Glauben, die Hoffnung und die Liebe zum Neubeginn in den Gemeinden für Katholiken anderer Muttersprache!

Und: Die Seelsorgeeinheiten bestehen inzwischen rd. zwei Jahre und dennoch ist auch der Katalog ihrer ungelösten Probleme noch immer sehr lang. Ähnlich sieht es bei den Gemeinden für Katholiken anderer Muttersprache aus. Sehen wir darin einen Fingerzeig Gottes: Vieles, wenn nicht überhaupt alles, kann nur mit seiner Hilfe und können wir nur gemeinsam packen. Sie mit Ihren Landsleuten und dann Ihre Gemeinden zusammen mit den anderen Gemeinden in den Seelsorgeeinheiten. Nochmals appelliere ich deshalb an die Solidarität der deutschen Katholiken und danke zugleich dafür, daß es dafür in Vergangenheit und Gegenwart schon viele lebendige Beweise gab und gibt.

Kommunikation und Communio

In diesem Zusammenhang könnte ich jetzt viel sagen über die Wichtigkeit guter Kommunikation. Was Sie Ihren

Leuten nicht vermitteln, können die nicht nachvollziehen. Worüber die Deutschen Sie nicht per communicationem verständigen, das findet zwischen Ihnen nicht statt oder es mißlingt. So schrecklich einfach ist das. Was folgt daraus? Jeder Gemeindeleiter – Leiter einer Mission oder Dekan/Pfarrer einer „deutschen“ Gemeinde – ist verpflichtet, seine Gemeinde umgehend, umfassend und zuverlässig zu informieren. Anders können unsere Gläubigen den Weg nicht mitgehen! Doch nicht nur über Kommunikation will ich jetzt noch etwas sagen, sondern über communio.

Was wir jetzt vorhaben, ist nicht die Organisationsentwicklung irgendeiner Firma. Wir sind Kirche des Herrn. Dazu das zweite Vatikanum: „Die Kirche ist ja

Wir können die Rahmenbedingungen für die Gemeinden für Katholiken anderer Muttersprache erst nach und nach schaffen. Das heißt: Wir können an Ort und Stelle nicht mit allem warten, bis sämtliche noch ungelösten Fragen gelöst sind.

in Christus gleichsam das Sakrament, d. h. Zeichen und Werkzeug für die innigste Vereinigung mit Gott wie für die Einheit der ganzen Menschheit.“ (LG 1). Und weiter: „Damit wir aber in ihm unablässig erneuert werden (vgl. Eph 4,23), gab er uns von seinem Geist, der als der Eine und Gleiche im Haupt und in den Gliedern wohnt und den ganzen Leib so lebendig macht, eint und bewegt, daß die heiligen Väter sein Wirken vergleichen konnten mit der Aufgabe, die das Lebensprinzip – die Seele – im menschlichen Leibe erfüllt.“ (LG 7)

Wir dürfen darauf vertrauen, daß uns alle auf diesem zeitweise mühsamen Weg Gottes Geist eint und stärkt. Communio ist uns dazu geschenkt! Wir versuchen, communio nach Kräften zu realisieren. Letztlich kommt sie von ihm und verbindet uns in ihm. In meinem Hirtenbrief zur Fastenzeit dieses Jahres schreibe ich und unterstreiche hier besonders: „Seien wir spürbar und tragfähig füreinander da auf unserem Glaubensweg – keiner glaubt für sich allein.“

Es kann also keine wirklich unüberwindlichen Hindernisse auf unserem Wege geben. Nicht nur heißt es ja im Psalm 18 „Mit meinem Gott überspringe ich Mauern...“, sondern Jesus selbst sagt: „Wo zwei oder drei in meinem Namen versammelt sind, bin ich mitten unter ihnen“ (Mt 18, 20).

Im Geist der Communio wollen wir unser gemeinschaftliches Zeugnis ablegen können, das wir in den Seelsorgeeinheiten durch die gemeinsame Feier der Initiationssakramente besiegeln. Nur so werden uns vor allem die jungen Menschen aller bei uns lebenden Nationalitäten wahrnehmen. Nur so werden wir als Sakrament und als Zeichen der Hoffnung Gottes in diese Welt hineinleuchten. In eine Welt, die heute wohl nichts so sehr braucht wie dieses Licht und diese Hoffnung.

Ich danke Ihnen allen für ihren überaus wichtigen und schweren Dienst und für die Treue und Hingabe, mit der Sie ihn ausüben. Sie haben damit eine wesentliche Voraussetzung zur Zukunftssicherung der muttersprachlichen Pastoral in unserer Diözese geschaffen.

Wir haben uns ja zuerst an die Anfänge der Ausländerpastoral vor fünfzig Jahren erinnert. So schließe ich in meinem Dan auch alle Mitbrüder, Ordensschwestern und pastoralen Mitarbeiterinnen und Mitarbeiter sowie die Sozialberater des Caritasverbandes ein, die während dieses halben Jahrhunderts in unserer Diözese gewirkt haben. Besonders denke ich an die, die inzwischen gestorben sind – hier oder daheim, an die, die sich hier buchstäblich krankgearbeitet haben und an alle anderen, die der Diözese Rottenburg-Stuttgart und uns Bischöfen geholfen haben, unserer Verpflichtung gegenüber den Menschen aus anderen Ländern gerecht zu werden.

Natürlich danke ich auch Ihren Gemeinden und grüße sie herzlich. Wir freuen uns, daß Sie bei uns sind. Gerade die Männer und Frauen, die Jugendlichen und Kinder in den Missionen sollen wissen: Wir gehören zusammen und wir werden unseren Weg auch künftig gemeinsam gehen.

Abschied nehmen

Abschied nehmen heißt daher aufhören und anfangen zugleich

Draußen ist es kalt geworden... Und obwohl die Farbenpracht der Bäume, die von leuchtendem Gelb bis hin zu kräftigem Burgunderrot reicht, eine wahre Augenweide ist und man sich von diesem Anblick am liebsten gar nicht trennen wollte, fordert der Herbst die Bäume bereits seit Wochen auf, ihre alten Blätter *fallen zu lassen*; Blätter in den verschiedensten Formen und Farben, Blätter die durch ihre warmen Farbtöne eine ganz besonders wohlige Stimmung verströmen. Herbst – das ist die Zeit, in der die Natur aufgefordert wird, das *fallen zu lassen*, was im Frühling in ihr gewachsen ist und sich im Sommer zu voller Blüte entwickelt hat. Herbst – das ist aber auch die Jahreszeit, in der die Menschen die Früchte der Natur und ihrer eigenen

Foto: A. Batinić

fühlen uns in solchen Situationen oft hilf- und haltlos.

Abschied kann sehr schmerzvoll und schwierig sein, besonders wenn es um Menschen geht, die uns –

aus welchem Grund auch immer – auf unserem Lebensweg nicht mehr begleiten können. Wir trauern, wenn wir einen geliebten Menschen verlieren, aber wir sind auch traurig und niedergeschlagen, wenn wir uns von Träumen, Hoffnungen oder Wünschen verabschieden müssen.

Abschied kann aber auch befreiend sein, nämlich dann, wenn man sich von einengenden und unglücklichen Beziehungen löst, oder wenn man Ängste, Trauer, einschränkende Verhaltens- und Gedankenmuster fallen lässt. Abschied von einer schlechten Vergangenheit, die wir hinter uns lassen möchten, kann dann der erste Schritt zu einer glücklicheren und helleren Zukunft sein.

Abschied nehmen heißt daher aufhören und anfangen zugleich. Abschied gehört auf jeden Fall zu unserem Leben dazu so wie der Wind zur kalten Jahreszeit, der die Blätter von den Bäumen weht und somit Raum schafft für ein neues Gewand der Natur. Als Menschen müssen wir Abschied „nehmen“ können, auch wenn es schwer fällt, jedoch stets im Wissen und im Vertrauen darauf, dass der nächste Frühling uns nicht vergisst und uns mit neuen Lebensblättern beschenkt. ■

Abschied kann aber auch befreiend sein, nämlich dann, wenn man sich von einengenden und unglücklichen Beziehungen löst, oder wenn man Ängste, Trauer, einschränkende Verhaltens- und Gedankenmuster fallen lässt.

Arbeit, die Ernte, *einsammeln* können, um sich für die rauere Jahreszeit, den Winter, vorzubereiten.

So wie die Natur die Bäume im Herbst auffordert, ihre alten Blätter fallen zu lassen, so können auch wir Menschen dazu aufgefordert werden, Dinge fallen zu lassen, die nicht mehr zu uns gehören, weil sie für unser Leben nicht mehr wichtig sind. Das Leben kann uns

aber auch auferlegen, von Menschen *loszulassen*, die wir lieb gewonnen haben und die von uns gehen müssen. Als Menschen empfinden wir aber Trennung und Abschied als etwas schmerzvolles und

Der Tod und ich

Der Tod ist nicht außer mir. Er ist in mir
von allem Anfang an: er wächst mit mir
zu jeder Zeit
Eines Tages
halte ich ein
er aber wächst weiter
in mir bis er ganz durch mich hindurch-
gewachsen
un mein Äußerstes gelangt. Mein Ende
ist sein wahrer Anfang:
wenn er allein als König weiterherrscht

Antun Branko Šimić (1898–1925)

Übers.: Wolfgang Eschker

„Tätige Liebe“ Mije Vidovića

Predstavljena knjiga o velikoj ljudskoj solidarnosti i dobroti

U prostorijama Caritasa u Offenburgu predstavljena je 20. rujna 2002. na njemačkom jeziku knjiga „Tätige Liebe“ (Djelatna ljubav), s podnaslovom „Dokumentacija o humanitarnoj djelatnosti Caritasa Offenburg/Ortenaukreis od 1991–2001 u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Kosovu“ Mije Vidovića, hrvatskog socijalnog radnika pri Caritasu u tom gradu. Nakon što je predsjednik mjesnoga Caritasa župnik Bruno Hennegriff pozdravio uzvanike i goste, o knjizi je nekoliko riječi kazao sam autor Mijo Vidović, pokretač i koordinator svih akcija humanitarne pomoći. Nakon malih početnih humanitarnih akcija taj posao je u međuvremenu postao veličanstveni humanitarni projekt, koji još uvijek traje. Knjiga je ponajprije zahvala svima koji su na bilo koji način doprinijeli uspjehu toga projekta, a potom je informacija o tomu te motivacija za daljnji rad. „Najveća nagrada za sav naš trud i pomaganje su nasmiješena lica djece koja su primala našu pomoć, a kojima smo na taj način barem donekle ublažili gubitak roditelja i olakšali život“, rekao je, vidno ganut, autor Vidović.

Knjigu je predstavio Ivan Šarić, socijalni radnik Caritasa Heilbronn i predstavnik hrvatskih socijalnih radnika. Knjiga je više od izvješća i reportaže. Teško ju je svrstati pod neki literarni oblik. „To je dokaz o djelatnosti, knjiga s ukupno 157 fotografija, putopis, opravdanje, nadahnuće, knjiga o praktičnoj, dakle djelatnoj ljubavi prema bližnjemu, knjiga zahvale, hvalospjev ljudskosti“, rekao je Šarić, ističući da autor nije radio na knjizi deset godina nego je deset godina pomagao ljudima u nevolji, ljudima koji su bili uvučeni u rat koji nisu htjeli. Vidović je odlučio pomagati najprije ljudima u nevolji (konvoji pomoći), osobito siromašnoj djeci (kumstva), a potom i obnavljati povratnicima kuće, škole, crkve, župne kuće, ambulante, pomagati stipendijama učenike, studente... Ra-

dilo se s geslom „Pomoći bez velikih riječi“. U reportaži o 48. putovanju u Hrvatsku i Bosnu i Hercegovinu, autor filozofsko-teološki reflektira o radosti darivanja, o nesposobnoj politici i političarima, o prirodi, o nevoljima, o neprijatelju i mržnji. Ljudski se često osjeća bespomoćnim pred silom i zlom rata i mržnje, ali ipak na to odgovara kršćanski: praštanjem i ljubavlju, djelatnom, konkretnom ljubavlju. Utjehu nalazi u molitvi, u druženju i razgovorima sa svećenicima na ratnom području. Posebno toplo opisuje pokojnog fra Željka Filipovića, župnika u Vijaci za vrijeme rata. „Fra Željko je stavio svoj život na kocku i u to strašno vrijeme premalčivali su ga vojnici. On je trpio skupa sa svojim narodom. Njegovo nježno i osjećajno srce nije to više

moglo izdržati. Umro je u 41. godini. On je bio vrlo skroman i dubinski zahvalan čovjek za sve ono što je učinjeno patričkom puku. Nikada nije tražio ništa za sebe. Dokasno u noć on je s nama i svojim ljudima istovarao teške obiteljske pakete i unosio ih u crkvu. Nije se štedio. Za njega najbolje odgovaraju riječi Svetoga pisma: „Ima li veće ljubavi od ove nego svoj život dati za svoje bližnje? Fra Željko je svoj mladi život žrtvovao za svoj narod i svoju vjeru“.

Predstavljajući Šarić rekao je na koncu nešto i o radu hrvatskih socijalnih radnika u ratu. „Nama je bio važan samo čovjek. Djelovali smo iz dubokog vjerskog uvjerenja. Za nas je riječ Caritas više od jedne velike organizacije. Za nas je riječ Caritas ljubav, djelatna ljubav, kako je to pokazao i Mijo Vidović, jer Deus caritas est“, završio je na koncu predstavljajući knjige Šarić.

Župnik i predsjednik Caritasa Hennegriff simbolično je uručio po jedan primjerak knjige jednoj kumi, jednoj dragovoljnoj pomagačici i predstavniku

Mijo Vidović, autor knjige

karitativne udruge KRUH SV. ANTE iz Sarajeva fra Ivici Aliloviću. Miji Vidoviću zahvalio je upravo predstavnik te udruge, ističući dobru i plodnu višegodišnju suradnju. U ime Caritasa Freiburg Vidoviću je zahvalio referent Josef Follmann, naglasivši da je osigurano daljnje financiranje nekih projekata u Bosni u sljedeće dvije godine.

Sama knjiga ima preko 350 stranica monografijskoga formata, a posvećena je uglavnom projektima pomoći i velikoj solidarnosti pučanstva Offenburga i okruga Ortenau. Vidović je tako s dobrim ljudima našao kumstva za 1500 siromašne djece ili djece bez jednog ili oba roditelja koja mjesečno dobivaju novčanu pomoć (do studenoga 2001. isplaćeno 3.850.000 DM); našao je darovatelje 50 stipendija za siromašne učenike i studente; organizirao je 220 transporta raznovrsne humanitarne pomoći Hrvatskoj, BiH i Kosovu. U knjizi su opisi i slike susreta sa svećenicima, biskupima, političarima, i dakako običnim ljudima, i to običnim ljudima u nevolji svih vjera i nacija. Dostatno je pogledati popis djece kojima se pomaže i uvjeriti se u to. Mijo Vidović je često stavljao svoj život na kocku, kao i živote svojih najvjernijih pomagača, kako bi dostavio pomoć potrebitima. Vidović se ipak posebice koncentrirao na pomaganje svome rodnom kraju, Varešu, Vijaci, Olovu, ali i mnogim drugim krajevima u Hrvatskoj i BiH.

Na predstavljanju knjige bili su: uzvanici iz crkvenog i društvenog života.

Knjiga „Tätige Liebe“ je jedinstvena knjiga o bezgraničnoj ljudskoj dobroti, koja se očitovala u jednom teškom i zlom vremenu. „Dobri ljudi nikad ne umiru“, piše u jednom pismu zahvale Miji Vidoviću jedna ratna udovica. Ova knjiga svjedoči o tim dobrim ljudima, a samo je dio njihovih imena zapisan u ovoj knjizi.

A.B.

● **Siegen** – Dvadeset i peta obljetnica HKM Siegen i socijalne službe Caritas za migrante iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i ostalih dijelova bivše Jugoslavije u Siegen-Wittgensteinu, svečano je proslavljena prigodnom akademijom u velikoj dvorani katoličke župe sv. Marije 21. rujna u Siegen u misnim slavlja istoga dana i u nedjelju 22. rujna. Voditelj HKM Siegen vlč. Jakov Grgić pozdravio je sve nazočne, a posebno uzvanike, predsjednika Vijeća za hrvatsku inozemnu pastvu HBK i BKBiH dubrovačkog biskupa mons. dr. Želimira Puljića, gradonačelnika Siegena Ulf Stötzela te prvog voditelja misije don Franju Halužana. Podsjetio je kako je HKM u Siegen osnovana 1. rujna 1977. te kako je u to vrijeme započeo i svoje socijalno djelovanje socijalni djelatnik Ivo Živković pri Caritasu Siegen-Wittgenstein. Misija danas broji oko 2000 Hrvata katolika, pretežito iz BiH, a na misna se slavlja okupljaju u Siegen, Attendornu, Meschedu i Schmallenbergu.

Voditelj Caritas Siegen-Wittgenstein Thomas Griffig pohvalio je dugogodišnju dobru suradnju Caritasove socijalne službe za migrante i Hrvatske katoličke misije u Siegen. Peter Schibalski, referent službe za migrante u Caritasu nadbiskupije Paderborn, u svom se referatu osvrnuo na dvadeset i pet godina socijalne službe za migrante iz naših krajeva. Nazočnima su se obratili i biskup Puljić i gradonačelnik Stötzel.

„Od 'gastarbajtera' do ljudi“ – bila je tema izlaganja socijalnog djelatnika Ive Živkovića. Podsjetio je na konkretne probleme s kojima su se suočavali migranti pri dolasku u Njemačku, a sve je bilo povezano s nepoznavanjem jezika, traženjem posla i smještaja. Kazao je kako je put Nijemaca i migranata u daljnjem razvoju moguć u integraciji te kako odgovornost za taj put nosimo svi, poglavito kršćanske zajednice, zajednice

drugih materinskih jezika i služba Caritasa za migrante.

U glazbenom i kulturnom programu nastupili suorguljaš Matthias Schmitz na glasoviru, pjevačka muška skupina Caritasa pod vodstvom Bruna Andreatta, Kolpinški zbor pod vodstvom Gottfrieda Herrmanna, folklorna skupina HKM Siegen pod vodstvom Marte Šćulac, skupina žena HKM Siegen, a nazočni su mogli u misijskim prostorijama razgledati i izložbe slika File Sandre Koch i Franje Kruljca, a također i ručne radove skupine žena koje djeluju u sklopu Caritasove socijalne službe za migrante pod vodstvom Elfie Bilobrk.

Nakon akademije mons. Puljić je predvodio zajedničko euharistijsko slavlje za hrvatske i njemačke vjernike u punoj crkvi sv. Marije u Siegen. U nedjelju 22. rujna mons. Puljić je u crkvi sv. Marije predvodio misno slavlje za hrvatske katolike te podijelio sakrament potvrde šestoro odraslih vjernika.

● **Moers** – U subotu, 5. listopada, održano je tradicionalno hrvatsko hodočašće u Gospino svetište Kevelaer. Misu je predvodio i propovijedao mons. dr. Mile Bogović, biskup gospičko-senjski. Nedjeljno bogoslužje zahvale za plodove zemlje slavljen je 6. listopada, a 13. listopada u crkvi sv. Martina slavljen je zajednička misa s njemačkim vjernicima.

● **Bergisch Gladbach** – U Tjednu stranih sugrađana od 28. rujna do 5. listopada socijalna služba Caritasa za migrante u okrugu Oberberg i Rheinberg (kod Kölna) priredila je nekoliko manifestacija. Zajednička misa za strane i njemačke vjernike slavljen je 29. rujna u Bergneustadtu, a slavili su je slovenski, talijanski i njemački svećenik, dok je na njemačkom propovijedao fra Mato Puda. Poslije mise upriličeno je druženje i razgovor u španjolskom centru.

U prostorijama Caritasa u Bergisch Gladbachu izvedena je drama (jednočinka) „Antino pismo“. Dramu, koja govori o gastarbajterskoj sudbini i izbjeglištvu kao posljedici rata, izvela je kazalična skupina iz Langenfelda pod vodstvom Caritasova djelatnika Nikole

Folklorna skupina HKM Siegen uveličala je srebrni jubilej svoje zajednice

Marića. Glavnu ulogu gastarbajtera Ante na njemačkom jeziku je uspješno glumio Mate Sablić, a druge uloge imali su Vera Dropuljić, Josip Plahinek i Joža Antolec. Nakon predstave upriličen je razgovor i druženje s glumcima amaterima. J. Planinc

● **Sarajevo** – Svečanom akademijom „Sto godina u službi čovjeka“ u sarajevskoj dvorani Skenderija, pred nekoliko tisuća nazočnih, obilježena je 28. rujna 100. obljetnica Hrvatskoga kulturnog društva „Napredak“. Predsjednik društva dr. Franjo Topić osvrnuo se na impresivnu povijest i dostignuća te velebne i čudesne udruge, a jubilej su čestitali kardinal Vinko Puljić i politički predstavnici. Izveden je bogat kulturno-zabavni program. HKD „Napredak“ ima mnoštvo podružnica a bavi se kulturnim, prosvjetnim, humanitarnim i sportskim radom.

● **Sindelfingen** – „U nevolji bijah i pomogoste mi“ bilo je geslo proslave blagdana Gospe velikoga hrvatskog zavjeta u Sindelfingenu, održane 22. rujna. Misu je predvodio i propovijedao fra Ante Marić. Popodne u je u Klosterseehalle održana humanitarna priredba s prigodnim programom, a za žrtve katastrofalnih poplava u Torgau (Njemačka) skupljeno je 3.500 eura. Ček s tim iznosom gradonačelniku Sindelfingena Berndu Vöhringeru uručili su fra Marinko Vukmana, voditelj misije, i Damir Brašnić, član gradskoga vijeća za strance.

Pedesetak mladih, predvođenih župnikom fra Marinkom i s. Bogoljubom Jurić, bilo je od 2. do 6. listopada na studentskom putovanju u Hrvatskoj. Tom prigodom su posjetili Plitvička jezera, Knin, Sinj, Split, Solin, Trogir, Brač, Hvar i Zagreb. U Solinu su darovali 2.000 eura i televizor Domu za hendikepiranu djecu. U Zagrebu su ravnateljici zagrebačkog Caritas Jeleni Brajšu predali

Druženje stranih i njemačkih dušobrižnika i vjernika u Bergneustadtu

2.000 eura kao dar za slijepe. Mladi su oduševljeni domovinom i njezinim ljepotama.

U nedjelju, 20. listopada, predstavnici Hrvatske matice iseljenika predstavili su djelatnost te ustanove za iseljenike. U misijskim prostorijama je od 18. do 20. listopada održana izložba slika umjetnice Karmen Limić.

● **Augsburg** – Trodnevnom bližom duhovnom pripravom u HKM Augsburg proslavljen je blagdan sv. Franje Asiškoga. Voditelj HKM Augsburg fra Ivan Prusina je kroz tri dana poticajnim razmišljanjima osvjetljavao Franjin lik. Sam blagdan okupio je veliki broj štovatelja sv. Franje. Svečanu misu predvodio je fra Dinko Grbavac, koji je asiškoga sveca stavio za uzor i današnjim ljudima. Misijski zbor, pod ravnanjem s. Verene Rupčić i orguljaša Nike Radata, sve-

spremni živjeti ono što Krist traži od nas, da budu spremni donositi plodove kršćanskog življenja. Na kraju misnog slavlja fra Ivan je blagoslovio novi misijski barjak, prelijepi ručni rad sestara karmelićanki iz Levanjske Varoši. Na jednoj strani zastave nalazi se lik sv. Franje Asiškoga koji propovijeda pticama, sa zazivom „Sveti Franjo, moli za nas!“ a druga strana je urešena „franjevačkim

grbom“ koji „počiva“ na hrvatskom grbu. Zastava je s obje strane obrubljena hrvatskim tropletom i natpisom Misije. D.G.

Zahvalno bogoslužje za plodove zemlje u HKM Augsburg

čanost je uvećao prigodnim pjesmama. Nakon duhovnog slavlja uslijedila je okrepica i druženje u misijskim prostorijama.

Crkva St. Moritz u Augsburgu bila je u nedjelju 6. listopada po običaju puna hrvatskih katolika. Nakon uvodnih riječi župnika fra Ivana Prusine misno slavlje predvodio je fra Dinko Grbavac. Prigodni recital okupljenoj zajednici za Dan zahvalnosti imali su mladi iz Misije: Ivan Barišić i Marija Karačić. Prinos darova bio je popraćen udivljenjem prisutnih. Najmlađi iz misijskog folkloru u narodnim nošnjama prinijeli su plodove i darove zemlje uz prigodne stihove i tumačenje koje su krasnoslovile Dragana Šetka i Dragica Karaula. Fra Dinko je u propovijedi potaknuo prisutne da budu

Skupina mladih HKM Sindelfingen u crkvi Gospe od Otoka u Solinu

duhovna obnova, koju je predvodila s. Magdalena Višić, izlaganjem o Mariji kao uzoru žene i majke. To je ujedno bila priprava za listopadsku pobožnost Gospi. Nakon izlaganja sudionici su se uključili u diskusiju i postavljali razna pitanja. Kod „rekreativnog“ dijela susreta, uz šalu, smijeh, razgovor i piće, opušteno se govorilo da je dobro čuti nešto novo ili obnoviti već slušano, da su susreti lijepa prigoda za pouku i za druženje. Sljedeći susret će se održati 26. listopada u 19 sati, a tema: Živjeti po Bibliji u današnje vrijeme.

Pastoralna novost je i dječja misa, a prvo bogoslužje za djecu i mlade u ovoj 2002./2003. školsko-vjeronaučnoj godini slavljen je 6. listopada u 12.15 sati u crkvi sv. Dionizija u Kelkheimu. U misi su aktivno sudjelovala djeca koja pohađaju vjeronauk i mladi, koji sudjeluju u zboru mladih. Vjernici, a posebno roditelji, oduševili su se pjesmom, govorom i pokretima djece i mladih u cjelokupnom tijeku euharistijskog slavlja, koje su oni obogatili pjevanjem i izvođenjem scenskog prikaza „Zahvala za sve stvoreno“. Sljedeća misa za djecu i mlade bit će 10. studenoga.

● **Kelkheim** – U Hrvatskom centru u Kelkheimu priređuju se susreti s razmišljanjima o različitim sadržajima kršćanske vjere. Tako je 28. rujna 2002. održana

Sudionici duhovnih susreta u Kelkheimu

BERLIN

Hrvatski glas u glavnom

Hrvatska katolička misija u Berlinu broji više od deset tisuća vjernika, a službeno je osnovana 1969

Hrvatska katolička zajednica u Berlinu, Stresemannstr. 66, 10963 Berlin, tel. (030) 2611540/-49, fax (030) 2628397, broji više od deset tisuća vjernika, koji se od 1973. okupljaju na euharistijskim slavljinama u crkvi sv. Klementa u berlinskom naselju Kreuzberg. Od službenog osnutka 1969. u misiji pastoralno djeluju franjevci provincije Presvetog Otkupitelja, a od veljače 1974. i časne sestre franjevke Bosansko-hrvatske provincije. Misiju danas vodi fra Jozo Župić, a pomažu mu fra Ante Bilokapić i fra Radoslav Tolić. Tu su i časne sestre s. Nikolina Pejić i s. Fabiola Bobaš, koje drže vjeronauk i pomažu u vođenju pjevanja. U sklopu misije djeluje i dvojezični dječji vrtić, a vodi ga s. Jela Marijić s još nekoliko njemačkih odgojiteljica. Kao kuharica u misiji djeluje s. Irena Zeba. U misiji je već trideset godina aktivna i Katica Peček, koja radi u župnom uredu.

Nedjeljom na misama i do 2000 vjernika

Već je 1967. u Berlin došlo više tisuća Hrvata. I prije službenog osnutka misije povremeno su mise za Hrvate katolike u tom gradu predvodili hrvatski svećenici, a među prvim povremeno ih je okupljao o. Bernard Dukić već 1968. Prvim je dušobrižnikom imenovan 1969. o. Anđelko Validžić i od tada započinje redoviti pastoralni rad među Hrvatima katolicima u tome gradu. Današnju misi-

jsku crkvu sv. Klementa i nove prostore, bivši isusovački samostan, u svibnju 1973. predao je Hrvatima tadašnji berlinski nadbiskup kardinal Alfred Bengsch. U crkvi sv. Klementa mise se nedjeljom služe u 10 i 12 sati, u crkvi sv. Marije u Behnitz br. 9 u Spandau u 10 (od rujna ove godine pa do Božića zbog renoviranja crkve sv. Marije u Spandau za vjernike iz te filijale služit će se misa u crkvi St. Raphael u Berlin-Gatowu, Alt Gatow 49A) i u crkvi sv. Petra u Beller-mannstr. 92 u Weddingu u 12 sati. Na sve četiri mise u Berlinu nedjeljom sudjeluje od 1.500 do 2.000 vjernika. Posebno je dojmljivo na Veliki petak i Veliku subotu kada se u bazilici sv. Ivana, koja po svom opsegu spada u jednu od najvećih berlinskih crkava, okupe Hrvati katolici iz svih berlinskih crkava u kojima se služe mise na hrvatskom jeziku. Uz bogatu pastoralnu aktivnost u misijskim se prostorijama od početka odvija i bogati kulturno-umjetnički i društveni život, o čemu svjedoči i monografija objavljena 1989. u povodu dvadesete obljetnice misije. U crkvi sv. Klementa svake se večeri u 18 sati moli krunica, a predvode je članovi Marijine legije, koji se svakog ponedjeljka nakon mise, koja se u 18.30 sati slavi s Večernjom, okupljaju u misijskoj dvorani, mole i razgovaraju o planovima koje nastoje realizirati tijekom tjedna. Organiziraju posjete bolesnicima, a također i druge humanitarne akcije.

Vjernici se na euharistijska slavlja okupljaju u velikom broju

S. Fabiola Bobaš, s. Jela Marijić, s. Nikolina Pejić i s. Irena Zeba

Nazočnost Hrvata katolika u nadbiskupiji

Vjerska pouka odvija se utorkom, četvrtkom, petkom i subotom u misijskom centru, a također i u crkvi sv. Marije u Spandau. Ove će godine vjeronauk po-hađati oko 400 djece i mladih od prvog do dvanaestog razreda ali i starijeg uzrasta. U misiji je aktivna i ministrantska skupina koju vodi fra Radoslav. Uz posluživanje kod oltara i čitanje na misnim slavljinama ministranti skupljaju milodare, raspačavaju crkveni tisak i knjige. Osim vjeronauka pri misiji se održavaju i druge aktivnosti: škola crtanja, folklor, tečaj gitare i pjevanje. Folklornu skupinu vodi Mirjana Begić, majka dvoje djece. Uz misiju djeluje i Caritas, koji se brine za brojne socijalne probleme u kojem djeluje i dvoje hrvatskih djelatnika Marija Mijatović-Rimac i Stjepo Pavlina. Tu su i dvije vokalne instrumentalne skupine „Oprez“ i „Generacija“. „Oprez“ je objavio i svoj CD i kazetu koja je predstavljena početkom travnja 2001., a osnovan je prije nešto više od tri godine. Skupina „Generacija“ je nastala prije otprilike godinu dana. „Ove je godine misija na obiteljskom hodočašću njemačkih župa u svetištu nadbiskupije Berlin u Alt-Buchhorstu nastupila s mladima i predstavila se svojim aktivnostima u 45-minutnom programu. Posebno sam radostan što smo prisutni i na proslavama koje organizira nadbiskupija Berlin, kao

gradu

što su Pokornički hod, Tijelovska procesija i proslava Bezgrešnog začetca Blažene Djevice Marije. Najzastupljeniji smo ipak na Pokorničkom hodu ulicama Kreuzberga uoči četvrte korizmene nedjelje. Također svake godine organizira-

Fra Ante Bilokapić, fra Jozo Župić i fra Radoslav Tolić

mo i izlete za naše mlade kako u domovinu tako i u druge europske zemlje. Dosad smo s mladima bili u hrvatskim svetištima: Sinju, Solinu, Visovcu, Mariji Bistrici, Trsatu i Međugorju, a vjernici iz naše misije redovito hodočaste i u Lurd, istaknuo je fra Jozo, koji kao voditelj misije nastoji biti nazočan na svim susretima koje organizira nadbiskupija ili dekanat, kako bi se Hrvatska katolička misija što više otvorila na planu crkvenosti u nadbiskupiji u kojoj djeluje i provodila smjernice mjesne Crkve. U misiji se održavaju i razne tribine, bilo da ih organizira misija ili druge hrvatske udruge. Već više od dvadeset godina u Berlinu djeluje i Hrvatsko kulturno društvo „V.F. Mažuranić“. U posljednje vrijeme kod održavanja različitih priredbi u misijskom centru, posebno za Majčin dan ili blagdan sv. Nikole, u program je uključena i Hrvatska dopunska škola.

Važnost duhovnih obnova za mlade i obitelji

Orguljašica s. Fabiola je istaknula kako bi kod naših ljudi trebalo pobuditi više osjećaja za duhovnu glazbenu kulturu. „Također bi bilo dobro da se naši vjernici aktivnije uključe u sudjelovanje na liturgijskim slavljenjima pjevanjem, a ne sam oslušanjem, da se u većem broju uključe i u organiziranje raznih priredbi koje se održavaju u sklopu misije. Na taj bi način svatko mogao dati svoj dopri-

nos i osjetiti kako pripada toj svojoj zajednici“, kazala je s. Fabiola. S. Nikolina Pejić kaže kako bi u misiji trebalo više duhovnih obnova za mlade i obitelji. Fra Radoslav Tolić je istaknuo kako je važno okupljanje naših ljudi u hrvatskim katoličkim zajednicama koje doprinose njihovoj kako duhovnoj tako i nacionalnoj svi-

jesti. Sve se više osjeća nesigurnost kod naših ljudi, posebno oboljelih i onih koji ostaju bez posla, a takvih je sve više“, rekao je fra Radoslav. Fra Ante Bilokapić koji priprema buduće potvrđene i radi s mladima, kao poseban problem pritom uvida nedovoljno poznavanje hrvatskog jezika kod mladih, koji sve više komuniciraju na njemačkom jeziku. Fra Ante povremeno posjećuje i dva zatvora u kojima se nađe i pokojni Hrvat. U vrijeme božićnih blagdana, za vrijeme blagoslova, svećenici se susreću s brojnim obiteljskim problemima.

Dvije izložbe radova

Još je krajem 1999. u misiji pokrenut i tečaj crtanja, a namijenjen je svima onima koji vole crtati i baviti se umjetnošću. Tečaj vodi akademski slikar Zvonko Kermc, a pokrenut je na fra Jožinu inicijativu. Tečaj se održava u misijskim prostorijama svake srijede od 15 do 17 sati na kojem se uglavnom okupljaju djeca i mladi te manjim dijelom i stariji koji se žele usavršiti u toj umjetnosti.

Dosad je tečaj pohađalo više od pedeset osoba, a tijekom tečaja obrađuju se uglavnom sakralne teme, ali i krajolik, mrtva priroda, portret i sl. Polaznici tečaja uz praktični dio nastave prolaze i onaj teoretski. U travnju 2001. ostva-

U misiji se rado okupljaju djeca i mladi

Na ministrante se uvijek može računati

rena je i prva izložba radova, a druga izložba je bila otvorena od 13. travnja do 12. svibnja ove godine. Neki od polaznika tečaja već su osvojili i međunarodna priznanja. Također je pred Božić 2001. Misija tiskala i knjižicu „Sveti Klement u Berlinu“, a fra Jozo uskoro namjerava objaviti i knjigu o iskustvima naših ljudi u ovome multinacionalnom gradu u kojem žive ljudi iz oko 176 nacija.

O važnosti misije govorili su i sami vjernici. Stipo Milanović potječe iz Čosanijske kod Livna, a u Njemačkoj je 6 godina. Istaknuo je kako kao član misijskog pastoralnog vijeća nastoji dati svoj doprinos, te kako je posebno u misiji važan rad s mladima.

Martin Buljan je iz Kablića kod Livna. Trideset i dvije je godine u Njemačkoj. Dugo je bio aktivan kao pjevač u crkvenom zboru, a član je i pastoralnog vijeća, a o 20. obljetnici misije dobio je pisanu zahvalnicu od Pape. Kazao je kako je posebno važan obiteljski odgoj. Častimir Martinović porijeklom je iz Konjice, a u Berlinu je 9 godina. Kazao je kako je važno da se naši ljudi okupljaju u misiji jer, kako je istaknuo, jedina Crkva drži naš narod na okupu. Ante Gelo je iz Tomislavgrada, a u Njemačkoj je 33 godine. Istaknuo je kako vjersko okupljanje u misiji ima i socijalnu dimenziju, što je također jako važno.

Adolf Polegubić

Umorni od života

Najveći broj ljudi koji si oduzme život, nije uistinu htio umrijeti, nego naprosto više nije mogao živjeti takvim životom. Je li samoubojstvo jedini izlaz? Kako se ugroženim osobama može pomoći prebroditi životnu krizu?

Kada život postane nepodnošljiv

U Švicarskoj si godišnje oduzme život oko 1400–1500 ljudi (osobito mladih!), odnosno oko 4 osobe na dan ili jedna svakih 6 sati! Pomoću „uspješnoga“ suicida okončava se dugotrajna borba, patnja, očaj, besmisao, životna tragedija samoubojice. Preostale članove obitelji, rodbinu, prijatelje, poznanike obuzima egzistencijalna kriza. Zbog potpune apsurdnosti čina, sveopće dezorijentiranosti, tapkaju u mraku, ničim ne mogu popuniti strašnu prazninu koju ovaj traumatični događaj ostavlja iza sebe. Premda im nad glavama doživotno visi neshvatljivo „zašto“, oni moraju sami nastaviti svoj životni put.

Mogući razlozi samoubojstva

Suvremene znanosti (psihijatrija, psihologija, sociologija, teologija) nude razne teoretske modele koji pokušavaju objasniti fenomen samoubojstva. Ipak, sve one nisu dostatne kada je riječ o konkretnoj osobi, o konkretnoj životnoj drami. Za jednu kategoriju osoba samoubojstvo predstavlja pokušaj bijega iz neizdržive životne situacije, u kojoj prevladavaju osjećaji beznada i očaja. Za druge je pak način da ne izgube „obraz“, ugled, da „dokažu“ svoju možebitnu nevinnost. Bijeg od odgovornosti svršava kažnjavanjem samoga sebe ili onih koje ostavljaju iza sebe.

Suicidom su naročito ugrožene osobe u čijim obiteljima samoubojstvo ima određenu tradiciju (genetski čimbenik), tj. postaje modelom ponašanja kako se „rješavaju“ bezizlazne situacije. Alarmirajuće su također one psihosocijalne krize u kojima osobe imaju trajni osjećaj da nisu dorasle životnim izazovima, da su nesposobne, da su zakazale na svim važnijim poljima. Suicid, nadalje, može biti izazvan stalnim osjećajima krivnje ili teškim depresivnim stanjima, fizičkom ili psihičkom bolešću (alkoholizam, droga, shizofrenija, aids), razvojnim krizama (adolescencija), gubitkom cilja i smisla u životu, nepodnošljivim uvreda-

ma i dubokim razočaranjima na međuljudskome planu.

Alarmni signali

Da bi se u kriznim situacijama moglo ispravno i učinkovito intervenirati, treba pravovremeno prepoznati i objektivno procijeniti alarmne signale. Između ostalog, treba obratiti pozornost na sljedeće znakove: povučенost u sebe, odbijanje razgovora; prekid dugogodišnjih socijalnih kontakata i poznanstava; gubitak radne energije i učinka; manjak sveopćega interesa za svakodnevne događaje i probleme; danonoćna zaokupljenost problemima; učestali apeli, prijetnje vezane za okončanje života, poklanjanje osobnih stvari i/ili imovine, pisanje oprostajnih pisama, osjećaj vlastite nepodobnosti, nemoći i rezigniranosti, naglo zatišje pred oluj (koje sredina obično interpretira kao izlaz iz krize).

Općenito vrijedi načelo budnosti i opreza kad se na osobi primijete velike, sustavne i trajne promjene. Međutim, realna opasnost od samoubojstva postoji tek onoga trenutka kada istodobno nastupi više simptoma. G.G. Màrquez bi to nazvao „kronikom najavljenе smrti“.

Što se događa u duši samoubojice?

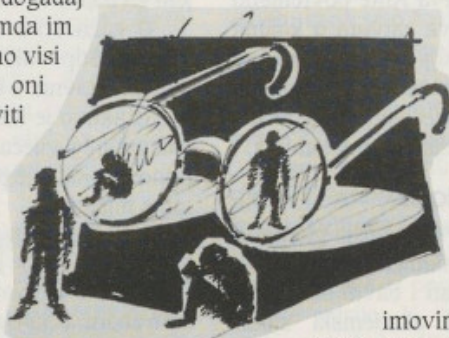
O tome se može samo nagađati. Zapravo, sam čin oduzimanja vlastitoga života predstavlja nerješivu ljudsku zagonetku u kojoj je ista osoba i počinitelj i žrtva. Ipak, jedno je – čini se – nedvojbeno: onaj tko se „pozdravio sa životom“, doživio je takve unutarnje lomove, da

život više ne smatra dostojnim življenja. Koliko god to drugima izvana izgledalo neshvatljivo, apsurdno, grozno, možda kukavički, možda junački, za dotičnu osobu ima svoj smisao i značenje, jer predstavlja zadnji pokušaj oslobađanja od okova hladnoće i ravnodušnosti. Pogotovo, ako je pacijent uvjeren da ga nitko na ovome svijetu istinski ne voli, da je beskoristan, da nikome nije stalo do njega, te da će ga osuditi i za taj očajnički čin koji ne mogu razumjeti.

U psihičkome pogledu iskazi ljudi koji su pokušali samoubojstvo, pa ipak preživjeli, najbolje ilustriraju svu težinu njihova duševna stanja. Samoubojstvo se može usporediti s poniranjem na tamno morsko dno, jer su plivača izdale i posljednje snage. U njihovoj nutarnjoj borbi prije samoubojstva presudnima se čine dva aspekta:

1. Sveopći pesimizam: čemu govoriti o nekoj budućnosti, perspektivi, kada je nema niti će je ikada biti? Budući da drukčijega, boljega života nema, preostaje jedino smrt.

2. Osoba si oduzma život zbog spoznaje da je duševno već odavno mrtva.

MITTENDRIN DRAUSSEN:
PSYCHISCH KRANK

Not sehen und handeln.
Caritas

Međutim, kritički gledano, prijetnjama o samoubojstvu može se poigravati, ucjenjivati, iznudiivati ustupke/popuštanje, manipulirati. Samoubojički čin kao takav nerijetko sadrži provokativne, osvetničke i/ili optužujuće elemente. Suicidno ponašanje, dakle, ne treba demonizirati (osuđivati, proklinjati), ali ni veličati kao junački pothvat.

Kako prebroditi kriznu situaciju?

Više od svega pomaže netko trijezan, smiren, razborit, od iznimnoga povjerenja i utjecaja, tko će osobi u egzistencijalnoj krizi ukazati na besmisao samoubojičkoga čina. Iznimno je važno rano uočiti što se događa s potencijalnim samoubojicom, stupiti s njim u razgovor, pronaći ključ za otvaranje unutarnjega svijeta u kojemu vlada kaos i rezigniranost. Ukoliko uspije taj prvi korak, potom slijedi onaj drugi, još teži i neizvjesniji: pratiti osobu toliko i tako dugo koliko to ona dopusti – prema liječniku ili u grob. U pružanju psihosocijalne pomoći najteže od svega je ostati uz osobu dokraja, ne oduzimajući joj pritom niti slobodu izbora niti odgovornost za svoje postupke.

U preventivnome smislu treba poraditi na buđenju svijesti kod najširega sloja pučanstva glede rizika i predznaka koji upućuju na moguće samoubojstvo. U neposrednome kontaktu ili radu sa suicidalno ugroženim osobama treba imati na umu sljedeće:

- Pokušaji samoubojstva se temelje na vrlo subjektivnim životnim bilancama, koje je moguće korigirati.
- Samoubojstvo je jednokratno, nepovratan čin.
- Samoubojstvo je nemoguće spriječiti pod svaku cijenu.

U svakodnevnome životu mi se zgražamo nad samoubojičkim činom; nad našim ponašanjem koje „ubija“ druge (i sebe) – rijetko ili nikada. U tome smislu, svaki dan bi trebalo započeti kao da je prvi, a završiti ga kao da je posljednji u životu. ■

Andeo opraštanja

Oprostiti i opraštanje, zvuči na popustljivost. Drugi može udariti na

mene. Meni kao kršćaninu ne preostaje ništa drugo nego oprostiti. Ja se ne smijem braniti. Moram i svome najgorem neprijatelju oprostiti. Andeo opraštanja ne želi te poniziti niti učiniti nemoćnim, nego te osloboditi od vlasti ljudi koji te ranjavaju i povređuju. „Verzeihen“ (oprostiti) dolazi od „zeihen“, nekoga okriviti, optužiti, na nekoga pokazati. Oprostiti dakle znači: ne uračunavati, odreći se traženja krivnje drugoga.

Ti ne trebaš potisnuti svoje vlastite osjećaje ako opraštaš. Opraštanje je uvijek na kraju bijesa a ne na početku. Da bi mogao oprostiti, moraš prije dopustiti bol koju ti je drugi zadao. Ne trebaš kopkati po ranama, inače samom sebi zada-

Ali bilo kada opraštanje mora doći na red. Mnogi se ljudi ne oslobađaju onih koji su ih povrijedili, jer im nikada ne opraštaju. Opraštanje oslobađa od uvreda koje su ti nanijeli ljudi. Ono liječi tvoje rane.

ješ bol. Stoga, uz razjašnjenje boli, trebaš i bijes. Pusti da bijes mirno raste u tebi nad onim koji te povrijedio. Bijes je snaga da se udaljiš od onoga koji ti je zadao bol. Bijes ti omogućava izbaci iz sebe drugoga koji te je rasrdio i povrijedio. Tek kad si ga izbacio iz sebe, možeš predočiti sebi: „On je možda također samo čovjek. On je također samo ranjivo dijete.“ Ili možeš moliti kao Isus na križu: „Oče, oprosti im jer ne znaju što čine“ (Lk 23,34). Možda misliš, taj drugi zna točno što čini, ako me vrijeđa, ako u meni izaziva osjećaj krivnje, ako svojom kritikom bezobzorno otkriva moja osjetljiva mjesta. Da, on zna što čini. Ali ne zna, što ti time stvarno čini na žao. Uхваćen je u svojoj strukturi, u svome strahu, u svome očaju da drukčije ne može. On mora učiniti tebe malenim, jer mu ne preostaje drugo osim da vjeruje u svoju veličinu. Budući da je sam pun kompleksa manje vrijednosti, on mora

drugoga učiniti manjim, kad se tako osjeća. Ako tako misliš, tada drugi više nema vlasti nad tobom. I tek tada, ako si se po svome bijesu oslobodio vlasti drugoga, stvarno možeš oprostiti. Tada osjećaš da ti opraštanje čini dobro, da te opraštanje konačno oslobađa od vlasti drugih koji su te povrijedili.

Doduše, treba puno vremena da stvarno možemo oprostiti. Mi ne trebamo naglo mijenjati naše osjećaje. Ako te tvoj otac uvijek ponovno vrijeđa, tada ti je prije svega potreban bijes da se udaljiš od njega. Možda bijes mora biti još jači, da te više ne može dohvatiti svojim poništenjem, svojim diktatorskim zano-vijetanjem. Dokle god je u tebi nož koji te je povrijedio, ne možeš oprostiti. Sebe bi time još više povrijedio. Ranu bi u sebi produbljivao. To bi bio mazohizam. Najprije moraš drugoga izbaciti iz sebe. Tada možeš stvarno oprostiti. Prije toga opraštanje bi bilo samo predaja sebe samoga, predaja zloj sudbini. Ali bilo kada opraštanje mora doći na red. Mnogi

se ljudi ne oslobađaju onih koji su ih povrijedili, jer im nikada ne opraštaju. Opraštanje oslobađa od uvreda koje su ti nanijeli ljudi. Ono liječi tvoje rane. Kad sam bio pozvan na jedan tečaj, imao sam prilike doživjeti da su se prijavila trojica ljudi koji su vrijeđali i kojima je nakon osjećaja boli i bijesa oprošteno, te sam osjetio koliko su te stare rane zadavale nemira i trke tim ljudima, i kako su u njima

produbljivale bol. Oni su trebali andela opraštanja da bi se njihove rane mogle izliječiti, da bi mogli biti slobodni za ljude koji ih još uvijek određuju. Uvreda koje nisu oprostene, koče me. Mnogi nisu zdravi jer nikada nisu došli do toga da oprost. Andeo opraštanja daje ti vremena. On ne traži pretjerano od tebe. Nema zajedništva među ljudima bez opraštanja. Željeli mi to ili ne, uvijek će biti uvreda s jedne i s druge strane. Ako zaračunavamo uvrede jedni drugima, imamo đavolski krug uvreda. Ako ih preskočimo, proizvodit ćemo ih u gorkosti i agresiji, i u bilo kojoj prigodi pustiti ih van u obliku predbacivanja, kritike, nelagodnosti. Bilo kada drugome ćemo se osvetiti. I drugi će proizvesti krivnju. Andeo opraštanja prekida đavolski krug osvete. On čisti atmosferu i nama, koji smo povrijeđeni i uvijek ponovno vrijeđamo, omogućava ljudski suživot s drugima.

Priredio: Jozo Župić

BLAGO MILOSRDNIMA

BONUS za haaške uznike

Udruga građana BONUS, utemeljena 2. 9. 2001., sa sjedištem u Mostaru, ima osnovnu svrhu pomagati obiteljima hrvatskih uznika protiv kojih se vode sudski postupci u Den Haagu ili pred nacionalnim sudovima kojima je haaški sud dao suglasnost. Udruga trenutno skrbi za 68 obitelji s preko 100 djece. Svima je potrebna najprije pomoć da bi preživjeli. Udruga nastoji pomoći u odgoju i školovanju djece, za što idu veliki izdaci. K tomu valja dodati i troškove putovanja obitelji u posjet uznicima u Den Haagu, Finskoj, Španjolskoj... S vremenom se osjeća da haaške uznike i njihove obitelji polako zaboravljaju gotovo svi, pa i oni koji su im bili obećali naveliko pomagati kao i oni kojima je naprosto dužnost pružiti pomoć i njima i njihovim obiteljima. BONUS ustaje protiv tog zaborava, svjestan da su

neki haaški uznici nedužno tamnovali i da su već oslobođeni, a da je većina drugih procesa politički motivirana. BONUS predlaže sigurniji i trajniji način pomaganja, primjerice ućlanjivanjem u udrugu, a članarina bi stajala 60 dolara ili eura godišnje, a udruga je otvorena i za druge prijedloge.

Sve informacije mogu se dobiti na:

BONUS, Kraljice Katarine 8/c, BiH - 88000 Mostar, tel./fax. 00387/36/317793 ili: BONUS, S.S. Kranjčevića bb, BiH - 72250 Vitez, tel./fax. 00387/30/710691;

e-mail: bonus@max.net.ba

internet: www.bonus-bh.org

Novčana pomoć može se poslati na račun:

BONUS, Zagrebačka banka BH Mostar, 20076712.

Nepokretni Danijel Čelan

Hrvatska katolička misija Mettmann preporučuje molbu za pomoć Danijelu Čelanu, koji je u prometnoj nezgodi izgubio noge. On živi u Dugom Ratu, Poljička cesta 37, na trećem katu sa suprugom i roditeljima. Da bi olakšao kakvu takvu pokretljivost potrebna mu je ugradnja dizala za stepenice, što stoji oko 11.500 eura. Ljudi dobra srca se mole da svoju pomoć pošalju na:

Danijel Čelan, Privredna banka Zagreb, 71400-3-20-194-96724-0. Unaprijed hvala.

NOVA IZDANJA

Bog u rovu

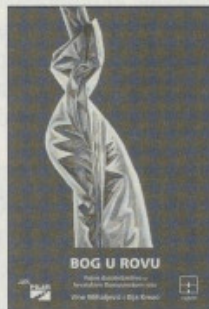
Vine Mihaljević i Ilija Krezo, Bog u rovu. Vojno dušobrižništvo u hrvatskom Domovinskom ratu, Nakladni zavod Matice hrvatske i Institut Ivo Pilar, Zagreb 2002., str. 176, ISBN 953-185-067-4.

Studija *Bog u rovu* je pionirski prilog analizi crkvenog pastoralno-duhovnog djelovanja za vrijeme Domovinskog rata. Autori, Vine Mihaljević i Ilija Krezo, i sami vojni kapelani za vrijeme rata, prikazuju u ovoj knjizi zaseban, dosad neobrađivani dio djelovanja u ratu, a to je vojno dušobrižništvo odnosno duhovno i vjersko djelovanje među vojnicima, ali i među svima onima koje je rat izravno pogadao, za vrijeme rata.

„Ova studija otima zaboravu jednu svijetlu epizodu u franjevačkom pastoralnom djelovanju na području livanjskoga dekanata odnosno distrikta. U

suočenju s iznenadnom nesrećom rata: sa smrću, progonom i zbjezgom gotovo svega stanovništva, s općom mobilizacijom, dezorijentacijom i kaosom, trebalo je dati novi pastoralni odgovor...

Iskustvo iz prošlih ratova nalagalo je pastoralni oprez i izoštren osjećaj za znakove vremena. Ni u kom slučaju se nisu smjele dogoditi zloporabe vjere i Crkve, odnosno religioznih simbola. Zdravi razum, očite pastoralne potrebe, opća situacija, ali i Duh

Božji, dali su privremeno rješenje u instituciji vojnih kapelana...

Franjevačka karizma došla je do sjajnog izražaja u djelovanju livanjskih vojnih kapelana", piše provincijal Bosne Srebrene fra Mijo Džolan u predgovoru ovoj knjizi. Knjiga ima tri dijela: Teorijski i konkretni vid, izvorne fotografije, dokumenti, propovijedi i pjesme.

Narudžbe:

NZMH

Matice Hrvatske 2

HR - 10000 Zagreb

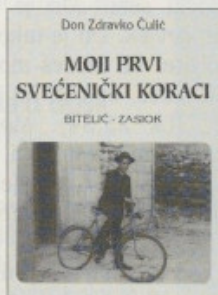
Prvi svećenički koraci

Višegodišnji voditelj HKM Dortmund don Zdravko Čulić napisao je i izdao knjigu o svojim prvim svećeničkim danima i župničkoj službi u župama Bitelić - Zasiok.

Knjiga nosi naslov *Moji prvi svećenički koraci*, u autorovoj nakladi. Na 72 stranice s jezgrovitim tekstom, dnevnicičkim bilješkama i zanimljivim crno-bijelim fotografijama, don Zdravko piše o svom svećeničkom djelovanju daleke i teške 1956. u selima u Biteliću i Zasioku. Vrijednost knjige je u

vjerodostojnom svjedočenju o vremenu u kojem su komunisti provodili nesmiljeni teror nad katoličkim svećenicima, crkvenim službenicima i vjernicima.

Narudžbe: Don Zdravko Čulić, Enscheder Str. 21, 44145 Dortmund, tel. 0231/814785, fax. 832536, e-mail: ZCulic@web.de

RJEŠENJE KRIŽALJKE IZ PROŠLOG BROJA

M	I	L	E	B	O	G	O	V	I	Ć	□	R	Z
O	V	I	S	I	T	I	□	I	M	U	Ć	A	N
L	A	K	□	C	E	□	O	P	A	T	I	J	A
I	N	A	T	I	T	I	S	E	□	A	R	□	N
T	D	□	A	K	I	□	A	R	E	T	I	N	O
V	E	N	□	L	□	P	R	A	V	E	I	L	O
A	V	A	L	I	S	T	I	□	A	□	I	S	O
□	Č	D	□	□	□	□	□	□	□	A	C	I	D
R	I	N	A	T	□	□	□	□	□	K	A	V	A
U	Ć	I	□	O	□	□	□	□	□	□	O	T	□
K	□	Č	O	K	□	□	□	□	□	T	O	S	I
E	T	A	P	A	□	□	□	□	□	R	K	T	□
□	O	R	A	R	□	□	□	□	□	S	O	□	P
U	L	I	Z	I	C	A	□	K	R	A	S	N	O
D	A	□	I	L	I	□	S	R	E	T	N	I	K
B	R	A	T	I	M	I	T	I	□	□	I	N	O
I	□	V	I	C	A	N	□	Ž	R	E	C	□	□
N	O	A	□	A	T	E	N	A	□	S	E	N	J
A	N	N	A	□	I	S	T	R	I	A	□	U	Š

Rješenje pošaljite najkasnije do 15.11.2002.

Sporna dijaspora

Mariofil Soldo	Rječnik osobnih imena	Stanovnici Soma- lije	Radnici su otišli na ...	Limeno duhačko glazbalo	Zadnje slovo	Pijanisti- ca Gam- ulin	Dodirivati	Istok- jugoi- stok	Sporna dijaspora	Mreža za lov mor- skih pasa	Oto Pestner	Lena Olin	Dio opre- me teg- lećeg ko- nja (mn.)	Radnik- gost (njem.)
Pripre- miti jelo pržen- jem			▽						Sudski depozit Anka Jelačić					▽
Pokojni talijanski političar					Raspršen- ost, rase- ljenost Komet									
Hrvatska neprijatelj- ska ...											Miljenko Stojić			
Svijet blaženih starih Slavena				Španjol- ska		„Anno“ kanton u Svica- skoj		On, ona, ...	Teniski rekvizit Glumac Kilmer		Gle, eno, evo	Žitelj Kirigizije		
„Open- Loop receiver“				Biti na putova- nju Dio ruke									Austrija Samodo- voljnost	
Naknada za prije- voz skelom										Satnica, vozni red „Amper“				
Kršiti, lamatati (... ruka- ma)							Meksički način navijanja				Great upp. Bound Radnik na crno			
Kisik		Preteča Eura Ljudi izvan domovine									Žensko ime (Zita)			
Mjesto kod Jajca											Njištaj			
Naprave za prosi- javanje Dio kazališne inscenacije (mn.)											„Njemač- ka“	Punta Mjesto kod Zadra		
Lovački pas				Španjolski glumac Francisco		Mineral, rompski obl. kalc. karbonata					Noine barke			
Tvornica ulja											Divlji špinat, šcir			
Onaj koji razvozi led						Savezna meksička država	Eduard Galić	Dohvatiti uzeti	Čitajte Živu zajednicu	Svjedoki- nje pri vjen- canju	Ilija Janjić Mjesto kod Tomislav- grada			Dio pluga
Indij		Grad u Svica- skoj Rimski car								Kirurški ili za ve- zanje ...				
Židovska bogo- molja									Glumica Thurman Mitski sin- Herakla				„Rabat“ Kiselina	
Dio ratne forma- cije						Onamo, ondje S. Antonio college						Astatin Prevodi- teljica Kovač		
Tomislav Ratić				Žena koja nešto nosi Carolina Otero										
Eugen Kokot														
Probudi- ti uspo- mene										Radikal etana „Alt“				
Doda- vanje denota- cije											Sportski novinar Kožul			

KRAJEVNE ŽENIDBENE
ODREDBE U KATOLIČKOJ
CRKVI U NJEMAČKOJ (9)

Misije i krajevno pravo

Piše: Dr. fra Stipe Nosić

Kada i koga mogu vjenčati inozemni svećenici? Kada treba tražiti dozvolu od njemačkog župnika i biskupskog ordinarijata? Problem prividnih brakova.

U Katoličkoj Crkvi u Njemačkoj uz teritorijalne župe postoje različite personalne zajednice drugih jezičnih skupina, među kojima su i mnoge hrvatske katoličke misije. Ove misije vežu zakoni Crkvenog prava a time i pojedine odredbe krajevnog Crkvenog prava, odnosno odredbe pojedinih biskupa u njihovim biskupijama. Krajevne ženidbene odredbe i obrasci Njemačke biskupske konferencije i njemačkih biskupa izrijeком uključuju strane misije što naglašava da i njih obuhvaćaju i da za njih vrijede. Za hrvatske katoličke misije u Njemačkoj vrijede dakle sve partikularne ženidbene odredbe Crkve u Njemačkoj, što znači da se u njima vjenčanja trebaju prijavljati, obavljati i o njima izvještavati na način kako to predviđaju ove odredbe, te se kod toga koristiti propisanim obrascima.

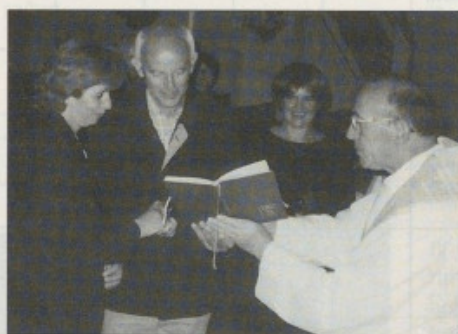
Ovlast i dozvole za vjenčanja

Strane katoličke misije u Njemačkoj osnovane su, u smislu kan. 518., kao personalne župe (paroeciae personales) ali s različitim statusima. U nekim biskupijama, kao npr. u biskupiji Rottenburg-Stuttgart, one imaju status „missio cum cura animarum“. Misije s takvim statusom čiste su personalne župe i teritorijalno su određene. Misionar u takvim zajednicama jednak je u pravima svakom teritorijalnom župniku, kad su u pitanju pripadnici njegove jezične skupine. I što se tiče ženidbenih pravnih ovlasti takav misionar izjednačen je s pravima mjesnog župnika. Hrvatski misionari, koji su personalni župnici s ovakvim mandatom, ne trebaju tražiti nikakvu dozvolu ili delegaciju za vjenčanje od teritorijalnih župnika u svim teritorijalnim župama na području svoje misije. Ali misionar ne prisustvuje valjano vjenčanju ni na području svoje misije ako barem jedan partner nije pripadnik njegove zajednice. Teritorijalni župnik, naprotiv, u svojoj župi valjano prisustvuje vjenčanju stranaca.

Voditelji onih misija koje imaju status „missio sine cura animarum“ ili neki drugi, nemaju spomenuta prava i trebaju se ponašati u skladu s odredbama općeg prava i u skladu s mandatima koje su im povjerali njihovi biskupi. Iako i oni u pravilu imaju točno ograničena područja pastoralnog djelovanja u svom radu

vezani su za teritorijalne župnike. Oni ne mogu vjenčati ni pripadnike svoje jezične skupine bez dozvole mjesnog župnika župe gdje se vjenčanje obavlja.

Hrvatski misionar koji je personalni župnik s mandatom „missio cum cura animarum“, ako treba dati dozvolu za vjenčanje svoga župljanina nekoj drugoj misiji, ili pak nekom teritorijalnom župniku gdje ne živi jedno od dotičnih za-

Ilija Čolić, dugogodišnji past. suradnik HKM Freising sklopio je crkveni brak 31. kolovoza o.g. sa zaručnicom Anom. Vjenčanju je pribivao don Antun Piličić.

ručnika, mora u tu svrhu upotrijebiti Protokol. Isti, ako dvoje zaručnika, od kojih barem jedno živi u njegovoj misiji, želi poslati na vjenčanje u Hrvatsku ili neku drugu zemlju, treba to učiniti preko biskupskog ordinarijata kojem će poslati ispunjen službeni formular „Litterae dimissoriae“, sve sakupljene dokumente i ispunjen Protokol pomoću kojeg će također zatražiti „nihil obstat“. Kada se na temelju ovakve otpusnice obavi vjenčanje u Hrvatskoj ili drugdje u inozemstvu, župnik u čijoj je župi vjenčanje obavljeno, treba obavijestiti biskupski ordinarijat u Njemačkoj koji je potvrdio dokument.

Za slučaj da jedan partner ne živi u Njemačkoj, nego u inozemstvu i da će se u inozemstvu obavljati vjenčanje, nije potrebno tražiti „nihil obstat“, jer će u tom slučaju župnik koji ima vjenčati u inozemstvu sve obaviti u skladu s Crkvenim općim i tamošnjim krajevnim pravom. Partner koji ide iz Njemačke treba eventualno kod svoga župnika obaviti propisanu pripremu za vjenčanje i dobiti odgovarajuće potrebne dokumente.

Slobodno stanje katolika u pravilu se dokazuje krsnim listom, s opaskom

„zum Zwecke der Eheschließung“ (u svrhu sklapanja braka), koji ne smije biti stariji od šest mjeseci.

Istupi iz Crkve i prividni brakovi

Kao svojevrsna njemačka specifičnost mogu se promatrati slučajevi kad je jedan od dvoje katolika koji se žele vjenčati javno otpao od katoličke vjere, te je po kan. 1071. § 1. br. 4 prisustvovanje takvom vjenčanju vezano uz dozvolu ordinarijata. U Njemačkoj je, naime, moguće na više načina „izići iz Crkve“, od kojih neki u biti nisu pravi otpad od vjere. Ipak, u crkvenoj praksi u Njemačkoj svaki izlazak iz Crkve, bez obzira radi kojih razloga on bio učinjen ili pravdan i bez obzira na koji način izveden, tretira se kao opterećenje kršćanskog braka i bračnog života te je vjenčanje takve stranke vezano uz dozvolu ordinarijata. Tu dozvolu ordinarijat opet može dati ukoliko su ispunjeni uvjeti koji se traže u § 2. istog kanona. Njemačka biskupska konferencija precizirala je način za ispunjenje tih uvjeta. Potrebno je osim toga svratiti pozornost na to, da kod onih koji su javno otpali od katoličke vjere i žele se crkveno vjenčati, eventualni prethodni civilni brak može biti valjan, zbog toga što propisani kanonski oblik ne obvezuje onoga koji je javno napustio Crkvu.

Nadalje, mnogi su stranci u Njemačkoj u posljednje vrijeme pogođeni i poteškoćom koja se zove prividni brak (Scheinehe). Naime, zbog dobivanja dozvole boravka ili drugih interesa neki strani vjernici, a među njima ima i hrvatskih katolika, sklapaju prividne civilne brakove. Takvi brakovi ne vrijede i zbog toga se i zovu prividni, jer u stvari ni ne postoje. Ipak, oni egzistiraju na papiru i predstavljaju poteškoću kod crkvene ženidbe zbog odredbe Kodeksa kan. 1071. § 2. koji traži da nitko bez dozvole mjesnog ordinarijata ne prisustvuje ženidbi koja se prema odredbi svjetovnog zakona ne može priznati ili sklopiti. Potrebno je dakle za eventualnu crkvenu ženidbu s novim pravim partnerom tražiti dozvolu ordinarijata. ■

NÜRNBERG

Ljilja i Grgo Škegro

Ljilja, rođ. Musa, i Grgo Škegro proslavili su 28. rujna srebrni bračni jubilej u krugu djece, rodbine i prijatelja, a Grgo je istodobno slavio 50. rođendan. Oboje potječu iz okolice Širokog Brijega, gdje su se i vjenčali prije točno 25 godina, a gotovo cijelo vrijeme žive i rade u Njemačkoj. U braku su stekli kćer Ružu i sina Maria. Proslava srebrnog pira počela je svetom misom, koju su slavili don Rudi Belko i don Mihael Rodić, a u kojoj su slavljenici obnovili bračna obećanja. Slavlje je nastavljeno u misijskoj dvorani, a za zabavu su svirali sastavi „Korona“ i „Najbolji misijski tamburaši“. Cijela obitelj je inače vrlo aktivna u zajednici: Grgo je dulje vrijeme član misijskoga vijeća, kojemu je i predsjedao; Ljilja je sa-suprugom također prisutna u svim akcijama; Ruža i Mario nastupaju u folkloru i čitaju misna čitanja. Ukratko: obitelj za primjer. R. B.

RÜSSELSHEIM

Evica i Drago Tolić

Evica i Drago Tolić proslavili su nedavno 25. obljetnicu svojega braka. Dragini korijeni su u Hercegovini, ali ga je život odveo na slavonsku ravnicu. No, nije ni tu trajno ostao, nego je kruh svagdašniji morao potražiti u Njemačkoj. U Rüsselsheimu upoznaje Slavonku Evicu, s kojom se vjenčaje u Đakovu 1977. Svih tih 25 godina žive i rade u Rüsselsheimu, a u braku su stekli troje djece, kćeri Dijanu i Marijanu te sina Ivana. Svi su aktivni članovi mjesne hrvatske katoličke zajednice. D. T.

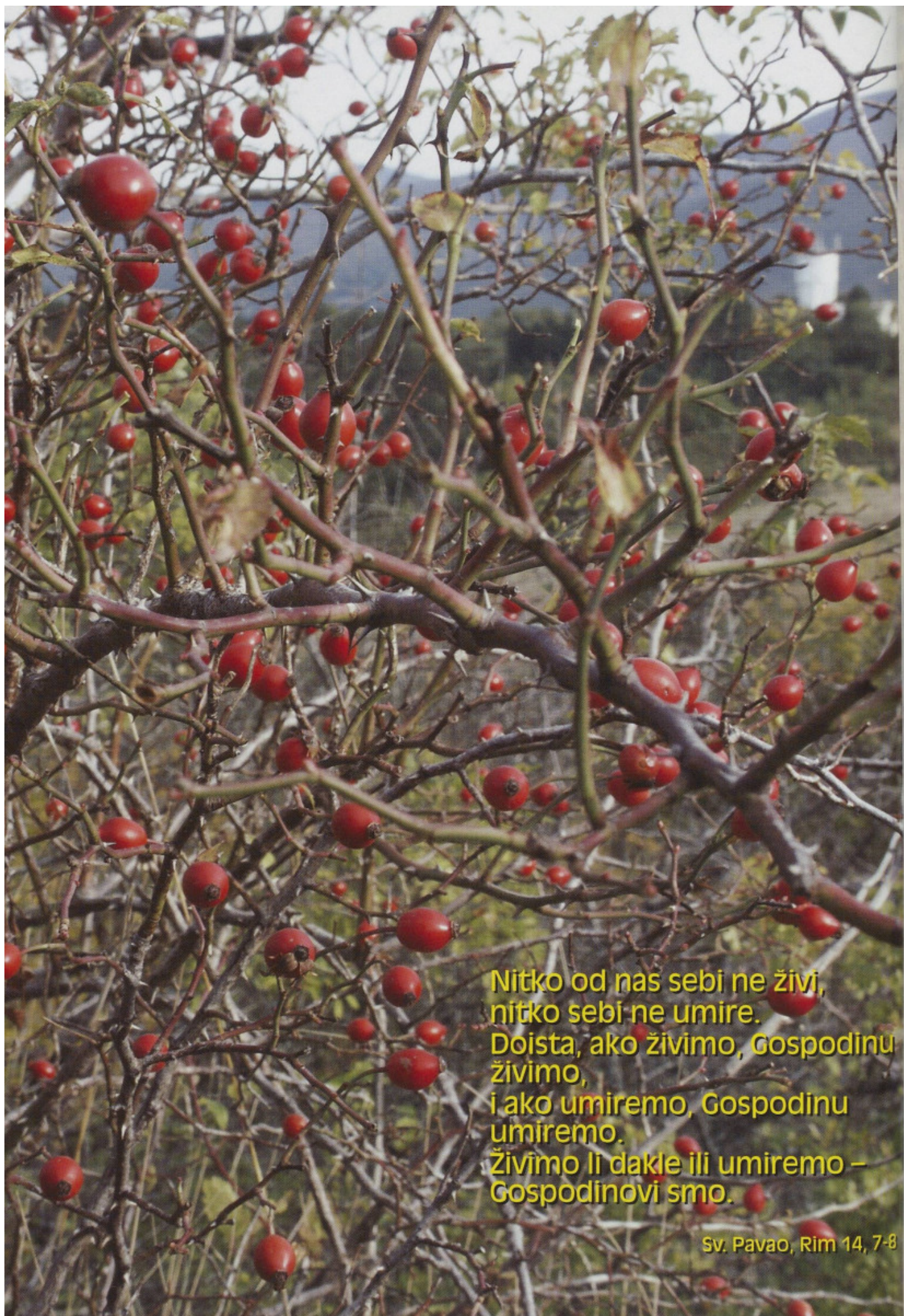

KOBLENZ

Ljiljana i Ivo Periša

Ljiljana, rođ. Antolović, i Ivo Periša, proslavili su u rujnu u Koblenzu (Gülzu) svoj srebrni bračni jubilej u krugu djece, rodbine i prijatelja. Posebno iznenađenje bio je nastup folklorne skupine „Kolo“, koja je izvela tradicionalni ples „Zavrzlama“ iz okolice Žepča, gdje je Ljiljana rođena, dok je Ivo rodom od Livna. U braku su stekli kćeri Zrinku i Anu, a obje su aktivne u folklornoj skupini. Z. P.

Nitko od nas sebi ne živi,
nitko sebi ne umire.
Doista, ako živimo, Gospodinu
živimo,
i ako umiremo, Gospodinu
umiremo.
Živimo li dakle ili umiremo –
Gospodinovi smo.

Sv. Pavao, Rim 14, 7-8